

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1887. Andra Kammaren. N:o 10.

Onsdagen den 8 juni.

Kl. 7 e. m.

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet.

§ 1.

Upplästes till en början följande trenne till kammaren ankomna Kongl. Maj:ts utslag, nemligen:

1:o) Kongl. Maj:ts utslag på de besvär, dels majoren, riddaren af Kongl. Maj:ts svärdsorden friherre A. Th. Raab, redaktören A. Hedenstierna, öfverstelöjtnanten, riddaren af nämnde orden C. Key, handlanden J. Gust. Petersson, häradshöfdingen, riddaren af Kongl. Maj:ts nordstjerneorden C. Hasselrot och M. Robért i Vexjö, dels ock rådmannen C. F. Ström, bankdirektören E. Schedin, fabriksidkaren P. Deurell, P. Petré, C. O. F. Severin, C. A. Ideström, O. Funkqvist, A. W. Castegren och C. F. Lindström i Oskarshamn i underdånighet anført deröfver, att sedan, i anledning deraf att Kongl. Maj:t den 4 mars 1887, med upplösande af den då församlade riksdagen, förordnat om nya val i hela riket till Andra Kammaren och genom bref kallat Riksdagen att åter sammanträda den 2 påföljande maj, och Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Kronobergs län genom skrifvelse den 12 mars, enligt stadgandet i 18 § riksdagsordningen och med hänvisning till kongl. kungörelsen den 21 maj 1886 angående vissa städers indelning i valkretsar, anmodat magistraten i Vexjö att i laga ordning föranstalta om val af riksdagsman till Andra Kammaren för städerna Vexjö och Oskarshamn, samt sådant val för tiden till den 1 januari 1888 blifvit den 22 april inför magistraten i Vexjö genom utsedde elektorverkställdt, dervid borgmästaren, riddaren af kongl. vasa orden, Axel Mauritz Koræn, hvilken erhållit de flesta rösterna, förklarats vara utsedd till riksdagsman för nämnde två städer under ifrågavarande tid; men klagandena jemte åtskilliga andra personer hos Kongl. Maj:ts befallningshafvande i ofvannämnda län anført besvär öfver valförrättningen, under yrkande att, enär före Riksdagens upplösning städerna Vexjö, Eksjö, Vim-

merby och Borgholm utgjort en valkrets, och städerna Vestervik och Oskarshamn en valkrets, samt, enligt klagandenas åsigt, den i förutnämnda kongl. kungörelse afsedda indelning i valkretsar icke bort lända till efterrättelse, förr än nya val till Andra Kammaren inom hela riket för nästa treårsperiod komme att förrättas, det nu skedda valet måtte, såsom icke i laga ordning tillkommet, upphävas och nytt val i stället förordnas dels på grund af de klagandes från Vexjö besvär för valkretsen Vexjö—Eksjö—Vimmerby—Borgholm, dels ock på grund af de klagandes från Oskarshamn besvär för valkretsen Oskarshamn—Vestervik; så har Kongl. Maj:ts befallningshafvande, enligt utslag den 11 maj 1887, funnit hvad klagandena anfört icke föranleda till upphäfvande af ifrågavarande riksdagsmannaval, hvilket förty faststälts;

deruti klagandena i underdånighet yrkat ändring; och har Kongl. Maj:ts befallningshafvande tillkännagifvit, att förklaring öfver besvären icke inom utsatt tid blifvit till Kongl. Maj:ts befallningshafvande aflemnade;

med Kongl. Maj:ts högsta domstol beslutet; gifvet Stockholms slott den 7 juni 1887.

Kongl. Maj:t har i nåder låtit sig föredragas ofvanberörda underdåniga besvär och finner skäl ej vara anfördt, som kan verka ändring i Kongl. Maj:ts befallningshafvandes öfverklagade utslag. Det vederbörande till underdånig efterrättelse länder.

Under Kongl. Maj:ts sekret

Georg Carlson.

2:o) Kongl. Maj:ts utslag på de besvär, majoren, riddaren af Kongl. Maj:ts svärdsorden C. J. P. Uggla i underdånighet anfört deröfver att,

sedan, i anledning deraf att Kongl. Maj:t den 4 mars 1887, med upplösande af den då församlade Riksdagen, förordnat om nya val i hela riket till Andra Kammaren och genom bref kallat Riksdagen att åter sammanträda den 2 påföljande maj, val till ledamot af riksdagens Andra Kammare för Jösse härads domsaga under tiden till den 1 januari 1888 den 22 sistlidne april medelst elektorer förrättats inför domshafvanden, och dervid nämndemannen Emil Olsson i Kyrkebol af trettiosju afgifna röster erhållit tjugutre samt förre riksdagsmannen Anders Bengtsson i Kärrmossen och handlanden M. Mattsson i Treskog hvardera sju röster, i följd hvaraf Emil Olsson förklarats vara utsedd till ledamot af Riksdagens Andra Kammare för nämnda domsaga under ifrågavarande tid;

men klaganden hos Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Vermlands län medelst anförda besvär yrkat valförrättningens upphäfvande och till stöd för berörda yrkande hufvudsakligen andragit,

att bland de sjuttiotre valsedlar, som aflemnats vid val af elektorer för Eda socken, sjuttiotvå upptagit namnet Thol Nilsson i Norra Emterud, men att Thol Nilsson icke erlagt de lönedel,

pastor i församlingen egt att för innevarande år uppbära för den egendom, Thol Nilsson egde i Morast, hvarföre Thol Nilsson icke varit till elektor valbar;

att som till elektor för Gunnarskogs socken utsedde hemmansegaren Anders Hjerpe egde del i hemmanet Bortan, men egarne till berörda hemman häftade för oguldna lönemedel till pastor i församlingen, Hjerpe icke kunnat till elektor utses;

att hemmansegaren Olof Elofsson och Kristoffer Eriksson i Takene, som bland andra blifvit till elektor för Brunskogs socken utsedde, icke heller varit valbare till elektor, enär de lönemedel till pastor i församlingen, som skolat den 1 sistlidne mars för samma hemman erläggas, ännu den 25 påföljande april varit oguldna;

att vid val till elektor inom Magnesogs socken dels enkan Kajsa Nilsdotter och dels hemmansegaren Brynte Andersson tillåtits rösta, den senare, ehuru han ännu den 17 sistlidne april icke erlagt sina kommunalutskylder,

samt att elektorerna från ofvan omförmälda kommuner icke kunde anses lagligen valde, och att valsedlarne, som vore i det hänseendet felaktiga, att de innefattade namn å icke valbare elektor, bort såsom ogiltiga anses;

så har Kongl. Maj:ts befallningshafvande genom utslag den 11 maj 1887 sig utlåtut, ett emedan af en jemförelse mellan 5 och 63 §§ i förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862 framginge, att allenast de skattebidrag, som vid granskning å kommunalstämma af kommunalnämndens utgifts- och inkomstförslag blifvit till uttaxering bestämda, och som skulle i enlighet med de i berörda förordning stadgade grunder utgöras, vore att anse såsom kommunalutskylder, men bidragen till presterskapets aflöning dels icke sålunda beviljats och dels jemväl efter andra grunder kunde utgå, hvarföre försummelse att i föreskrifven orduing gälda sistnämnda bidrag, icke lagligen kunde betaga någon hans rösträtt vid kommunalstämma eller valrätt vid riksdagsmannaval, derest sådan rösträtt eller valrätt eljest honom tillkomme; ty och då de inom Magnesogs socken utsedde tre elektors röster icke på riksdagsmannavalets utgång inverkat, funne Kongl. Maj:ts befallningshafvande, som vid ofvan omförmälda förhållanden sakuade anledning närmare pröfva rättigheten af de utaf klaganden såsom stöd för hans yrkande om valets upphäfvande meddelade uppgifter, de anförda besvären icke förtjena vidare afseende;

deruti klaganden i underdånighet sökt ändring; och har Kongl. Maj:ts befallningshafvande tillkännagifvit, att förklaring öfver besvären icke blifvit inom utsatt tid till Kongl. Maj:ts befallningshafvande ingifven;

med Kongl. Maj:ts högsta domstol beslutet; gifvet Stockholms slott den 7 juni 1887.

Kongl. Maj:t har i nåder låtit sig föredragas ofvanberörda underdåniga besvär och finner skäl ej vara anfördt, som kan verka

ändring i Kongl. Maj:ts befallningshafvandes öfverklagade utslag. Det vederbörande till underdånig efterrättelse länder.

Under Kongl. Maj:ts sekret.

Georg Carlson.

och 3:o) Kongl. Maj:ts utslag på de besvär, Elias Svensson i n:o 5 Torpa, Nils Gustaf Berntsson i n:o 1 Torpa, Nils Henrik Svensson i n:o 4 Tofta och Carl Andersson i n:o 3 Tofta i underdånighet anført öfver Kongl. Maj:ts befallningshafvandes i Hallands län utslag den 13 maj 1887 i anledning af samma parters klagan öfver det den 12 derförutgångne april förrättade och den 22 samma månad inför domhafvanden i Hallands läns mellersta domsaga afslutade val till ledamot af Riksdagens Andra Kammare för Himble härads valkrets för tiden intill den 1 januari 1888; uti hvilket mål af handlingarne inhemtas:

att sedan Kongl. Maj:t, med upplösande af innevarande års lagtima riksdag, förordnat om nya val i hela riket till Riksdagens Andra Kammare och genom bref kallat Riksdagen att sammanträda måndagen den 2 maj samt Kongl. Maj:ts befallningshafvande i skrifvelse den 12 sistlidne mars anmodat förenämnde domhafvande att i Himble härads valkrets, der omedelbart valsätt vore antaget, ombesörja val af riksdagsman i Andra Kammaren för nämnda af Kongl. Maj:t utsatta riksdag; så och efter det sådant val den 12 april inom de särskilda kommunerna i valkretsen hållits inför kommunalstämmans ordförande, har vid den af domhafvanden den 22 i samma månad verkställda sammanräkning af rösterna befunnits att Lars Börjesson i Vråen erhållit trehundra åttatiosju röster, Karl Anton Andersson i n:o 7 Torpa tvåhundra fyra röster samt fyra andra personer ett mindre antal röster, i följd hvaraf förklarats att Lars Börjesson i Vråen vore vald till ledamot af Riksdagens Andra Kammare för tiden intill den 1 januari 1888 och att fullmagt dertill skulle i behörig ordning för honom utfärdas;

att klagandena i sina hos Kongl. Maj:ts befallningshafvande öfver valet anförda besvär, under förmälan att Lars Börjesson icke å den för inbetalningen af 1886 års kommunalutskylder till den 24 februari utsatta uppbördsstämma utan först efteråt å restmöte erlagt sina nämnda utskylder, vid hvilket förhållande Lars Börjesson, som under tiden från den 24 februari till dess hans utskylder blifvit guldna saknat rösträtt i kommunens allmänna angelägenheter, icke vore till riksdagsman valbar förr, än ett år förflutit efter det han åter förvärfvat sådan rösträtt, yrkat att alla afemnade valesdlar, som innehölle Lars Börjessons namn, måtte förklaras ogilde samt Karl Anton Andersson n:o 7 Torpa anses vara utsedd till riksdagsman vid nu ifrågavarande riksdag;

att förklaring öfver besvärerna blifvit inom viss föreskrifven tid till Kongl. Maj:ts befallningshafvande ingifven från Lars Bengtsson i n:o 2 Galtabäck och August Carlsson i n:o 8 Åhs;

samt att Kongl. Maj:ts befallningshafvande i öfverklagade utslaget yttrat, att, då upplyst vore att, jemlikt fattadt beslut, i anseende till Tvååkers kommuns vidsträckthet och svårigheten att på en dag medhinna uppbörderna derstädes, särskilda uppbördsstämmor för dem, som bodde inom norra och för dem, som bodde inom södra delen af kommunen, blifvit hållna innevarande år i likhet med hvad en längre tid förut egt rum, samt ordföranden i kommunalnämnden intygat, att, efter det uppbördsstämman för norra delen af kommunen blifvit den 24 sistlidne februari förrättad, Lars Börjesson, som vore bosatt inom södra delen, erlagt å honom belöpande kommunalutskylder innan uppbördsstämmorna afslutades; i följd hvaraf Lars Börjesson ej heller blifvit uppförd å den, jemlikt förordningen om kommunalutskylder å landet, utfärdade restlängden; alltså och då Lars Börjesson vid sådant förhållande icke kunde anses hafva häftat för oguldna kommunalutskylder samt han i öfrigt ej ens uppgifvits hafva icke varit till riksdagsman valbar, funne Kongl. Maj:ts befallningshafvande lagligt lemna besvären utan vidare afseende;

varande öfver besvären förklaring af Lars Bengtson och August Carlsson i underdånighet afgifven;

med Kongl. Maj:ts högsta domstol beslutet; gifvet Stockholms slott den 7 juni 1887.

Kongl. Maj:t har i nåder låtit sig föredragas ofvanberörda underdåniga besvär och finner skäl ej vara anfördt, som kan verka ändring i Kongl. Maj:ts befallningshafvandes öfverklagade utslag. Det vederbörande till underdånig efterrättelse länder.

Under Kongl. Maj:ts sekret.

Georg Carlson.

Dessa utslag lades till handlingarne.

§ 2.

Härefter anmälades till fortsatt föredragning statsutskottets utlåtande n:o 5, angående regleringen af utgifterna under riksstatens femte hufvudtitel, dervid i ordningen förekom

Punkten 6 mom. b),

som bifölls.

Enligt kammarens i fråga om föredragningssättet förut fattade beslut föredrogs härnäst

Punkten 1.

Bifölls.

Punkten 2.

Bifölls.

I *punkten 3* hemstälde utskottet, med tillstyrkande af Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, »att, i händelse Riksdagen bifaller hvad utskottet under punkt 1 af detta utlåtande hemställt, ett af de lönetillägg å 2,000 kronor, som Riksdagen beviljat åt chefen för flottans stab och stationsbefälhafvaren i Carlskrona, må besparas med vilkor att det andra får användas till lönefyllnad åt endera utaf innehafvarne af chefsbefattningen i marinförvaltningen, chefsbefattningen vid flottans stab eller stationsbefälhafvarebefattningen i Carlskrona, derest han icke uppbär flaggans lön.»

Efter föredragningen af punkten begärdes ordet af

Herr Jonsson i Hof, hvilken vid punkten anmält reservation och nu anförde: Jag har icke för afsigt att göra något yrkande, som skulle kunna störa den sköna harmonien mellan denna punkt och den redan antagna sjetten punkten, men jag vill fästa uppmärksamheten på några saker, som vittna om mycken fyndighet från vederbörandes sida. Såsom herrarne veta, finnes det för närvarande två amiralslöner på fast stat, och derjemte beviljade Riksdagen för två eller tre år sedan i gemensam votering två lönetillägg att användas på två platser, hvilka icke voro besatta med flaggmän, men hvilkas innehafvare ansågos böra hafva en sådan rang. Genom antagande af första punkten har Riksdagen redan ökat antalet flaggmän till tre, och det är mycket svårt att veta, hvartill tillägget åt den fjerde flaggmannen skulle användas, ty går man till statsrådsprotokollet, synes ingen annan anledning till ifrågavarande begäran än att Riksdagen utöfver de två på ordinarie stat befintliga flaggmanslönerna beviljat två lönetillägg på ordinarie stat, och att åtminstone tre flaggmän vore behöfliga.

Jag har, som sagdt, intet yrkande att framställa, utan har blott velat fästa uppmärksamheten på nu angifna egendomliga förhållande.

Vidare yttrade

Chefen för kongl. sjöförvarsdepartementet, herr statsrådet friherre von Otter: Jag skall be att få fästa uppmärksamheten på att Riksdagen redan erkänt behovet af fyra flaggmän, då fyra flaggmanslöner beviljats, visserligen blott två på ordinarie stat och två medelst lönetillägg och, då det finnes flera platser, som böra besättas med flaggmän, nemligen innehafvarne af chefsbefattningarne i marinförvaltningen och vid flottans stab samt stationsbefälhafvareplatsen i Carlskrona kunde, om det ifrågavarande lönetillägget icke finnes, endera af dessa chefer icke erhålla de löneförmåner honom rätteligen bör tillkomma. Dessutom vill jag påpeka, att här vid lag icke finnes någon begränsning inom den permanenta reservstaten; och blott det till densamma anvisade belopp af 114,000 kronor icke öfverskrides, står det under nuvarande förhållanden Kongl. Maj:t fritt

att tillsätta, huru många flaggmän med lön som helst, så långt penningarne räcka.

Som jag nyss påpekade, eger Kongl. Maj:t nu att disponera fyra flaggmanslöner, ehuru hittills aldrig flere än tre blifvit använda. Men då det vid flottan finnes en och annan beställning, som anses vara af den vigt, att dess innehafvare, då han har flaggmans rang också bör åtnjuta flaggmans lön, har det ansetts nödigt, att en fjerde flaggmanslön funnes vid behof att tillgå. Man kan t. ex. tänka sig, att befälhafvaren vid flottans station i Stockholm är flaggman. Finnes det ej då mer än tre flaggmanslöner att disponera, blir följden den, att någon af innehafvarne utaf endera af de beställningar jag nyss nämnt får åtnöja sig med kommandörsaflöning. Det var också för att förebygga en dylik oegentlighet och för att icke vid möjligen inträffande behof nödgas kringgå gifna föreskrifter genom att öfverflytta flaggmän på reservstat, som Kongl. Maj:t under hittills gällande förhållanden ansett nödigt att, utöfver de två flaggmanslöner, som funnits på ordinarie stat, hafva två särskilda lönetillägg att förfoga öfver för att kunna aflöna en tredje och en fjerde befattning vid flottan med flaggmans lön.

Det är af dessa skäl som det föreslagna lönetillägget anses behöfligt, och någon tillökning i aflöningsanslaget betingas ju icke heller deraf.

Jag anhåller på grund häraf om bifall till utskottets förslag.

Herr vice talmannen Sven Nilsson: Icke heller jag ämnar göra något yrkande, då det ju icke tjenar till något, utan vill endast fästa uppmärksamheten på, att, då det rätt ofta vid denna riksdag allvarsamt framhållits, att några lönetillägg under dessa tider icke skulle ifrågasättas, det förefaller mig besynnerligt, att det nu föreliggande förslaget, som just innehåller sådana bestämmelser, nu får passera utan anmärkning från det håll, der oppositionen i sådana fall varit så stark.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkterna 4 och 5.

Biföllos.

Punkten 7.

Bifölles med iakttagande deraf, att slutsumman, som genom misräkning upptagits till 1,313,734 kronor, rättades till 1,312,734 kronor.

Punkterna 8—12.

Biföllos.

Punkten 13.

Lades till handlingarne.

Punkterna 14—16.

Biföllos.

Punkten 17.

Angående an-
slag till byg-
gande af en
pansarbåt af
»Sveas» cert.

Till byggande af en pansarbåt af »Sveas» cert hade Kongl. Maj:t äskat ett belopp af 2,868,000 kronor, deraf för år 1888 700,000 kronor.

Med anledning häraf hemställde utskottet under förevarande punkt, »att Riksdagen må till byggande af en pansarbåt af »Sveas» cert bevilja ett anslag af 2,868,000 kronor och deraf för år 1888 anvisa dels, af den medeltillgång, som uppkommit genom de från statskontoret aflemnade vakansafgifterna för åren 1884 och 1885, hvilka enligt Riksdagens redan fattade beslut böra komma sjöförsvaret till godo, det belopp af 151,565 kronor 51 öre, som återstår efter afdrag af 33,600 kronor, hvilka erfordras för istandsättande af Skeppsholmsbron i Stockholm, och dels såsom extra anslag 548,434 kronor.»

Häremot hade inom utskottet reservation afgifvits af herrar *Carl Ifvarsson, N. Petersson* i Runtorp, *N. Olsson* i Ättersta, vice talmannen *S. Nilsson, P. N. Hörnfeldt, O. Jonsson* i Hof, *P. Pehrson* i Törneryd, *A. Persson* i Mörarp, *N. Persson* i Vadensjö, *Liss Olof Larsson* och *P. G. Näslund*, hvilka yrkat afslag.

Efter det utskottets hemställan blifvit uppläst, anförde:

Herr Nordenfelt: Under den 70 års fred Sverige nu varit nog lyckligt få åtnjuta och under hvilken tid visserligen ganska stora och ganska vidtomfattande strider utkämpats af andra magter, har Sverige alltid varit nog lyckligt att, om också någon gång med mindre uppoffringar, få bibehålla sin neutralitet, men att så alltid skulle få fortvara är en förutsättning, som är mera sangvinisk än jag tror historien tillåter oss att få hysa. Då en gång, mine herrar, de båda stormagterna England och Ryssland gent emot hvarandra uppträda på ett annat sätt än under den förflutna tiden, då endast diplomatiska pennfäktningar egt rum, äfven om en eller annan gång stri-

dens moln visat sig på horisonten, då, säger jag, detta icke längre går för sig, utan en strid måste utkämpas mellan dessa båda magter, om hvilken af dem, som skall hafva öfvertaget och vara den förherrsande i Asien, då är jag öfvertygad, att fredens tid äfven för oss är slut. Det skall nemligen icke tillåtas oss att längre bibehålla vår neutralitet, då någon af dessa magter vill använda vårt lilla land såsom depôt för sin krigsmateriel eller såsom utgångspunkt för sina operationer.

Angående anslag till byggande af en pansarbåt af »Sveas» cert.

(Forts.)

Det är tydligt att det då i första hand blir flottan, som får upptaga och utkämpa den första striden.

I allmänhet, då en armé på land mobiliseras till strid, tilldelas densamma en större eller mindre kavalleristyrka och, om denna armékorps har någon betydighet, äfven större eller mindre afdelningar ridande artilleri. Ändamålet med denna styrka, som kallas den fristående kavalleridivisionen, är i första hand att hindra fiendens framryckande, vara spejare, att uppsöka honom och vara tillräckligt stark, för att motstå första stöten, och sålunda gifva armén i sin helhet tillfälle att i lugn organisera sig och icke behöfva göra sin strategiska uppmarsch förr än denna skärm först blifvit bruten, och man har reda på anfallsarméns styrka och anfallspunkten m. m. Vid en strid, der flottan och armén verka tillsammans, der kommer flottans roll att vara densamma som kavalleriets på land. Den kommer att utgöra en spejningsstyrka, som uppsöker fienden och hindrar honom att med en liten tillfällig stöt vinna stora fördelar, och tillåter flottan på detta sätt armén att samla sig samt skaffa sig kännedom om, hvarest anfallspunkten skall blifva och der taga emot fienden. Det är tydligt att, för att göra detta, fordras — såsom jag nyss sade vid jämförelse med fältarmén — icke allenast kavalleri till sjös, icke allenast dessa små minbåtar, som kunna kryssa fram och åter med stark fart, utan det fordras äfven, att dessa hafva ett starkt stöd i stora sjögående fartyg; det fordras till dessa minbåtars hjälp fartyg nog starka att kunna motstå den första stöten. Ty om dessa små fartygslinier lemnas för sig sjelfva, skulle ett häftigt anfall lätt kunna forcera dem. Det är äfven nödigt att hafva sådana säkerhetspunkter, till hvilka dessa mindre fartyg kunna stödja sig. Ty vid allra minsta hafveri eller om de blifva för länge ansträngda, hafva de ingen hjälp. För att undersöka, huru denna samverkan mellan de lätta minbåtarna och de mindre pansarbåtarna skall verka, för att kunna finna de taktiska regler, hvarefter deras rörelser skola verkställas, hafva förra året utanför Toulon anställts större minbåtmanövrer, der dessa båtar med vederbörligt stöd af mindre pansarbåtar hafva opererat. Jag skall be att få läsa upp några ord af det slutresultat, till hvilket manövrerna gifvo anledning. Det heter derom: »Om utgången har blifvit ett nederlag för den oemotståndliga imaginära minbåt, som skulle omöjliggöra pansarfartygens uppträdande på hafvet, så har den ock visat att minbåten, sedan en del olägenheter å den nu brukliga minbåttypen blifvit af-

Angående an-
slag till byg-
gande af en
pansarbåt af
»Sveas» cert.

(Forts.)

hjelpt, är ett vapen, som under ett framtida sjökrig kommer att spela en stor roll och tvinga en flotta att vidtaga särskilda försvarsåtgärder och försigtighetsmått, men att minbåtarna, äfven då de användas för kustförsvaret, måste vara understödda af pansarbåtar för att med någon utsigt till framgång under dagen kunna upptaga striden emot pansarfartyg.» Jag anser det dermed vara bevisadt, att dessa minbåtar icke kunna verka ensamt, utan nödvändigt måste hafva ett stöd.

Enligt det förslag till ordnande af vårt sjöförsvär, som år 1882 afgafs af den för detta ändamål tillsatta komité, skulle vi för den närmaste tiden behöfva 2 pansarbåtar af certen a samt 5 minbåtar af första och 8 af andra klassen. Om nu Riksdagen beviljar medel till anskaffande af den pansarbåt, hvarom nu är fråga, och ytterligare en minbåt af första klassen, hvarom jemväl Kongl. Maj:t till denna Riksdag afgifvit proposition, så skulle komiténs förslag i nyssnämnda del vara genomfördt.

Att kostnaderna härför äro mycket dryga, är jag villig att erkänna, ja, jag anser dem vara så dryga, att man bör väl betänka sig, innan man bestämmer sig för en sådan utgift. Men, mine herrar, jag är, såsom jag nyss sade, så lifligt öfvertygad, att det icke skall dröja länge, innan den dag randas, då vi icke längre få vara i fred. Då måste vi — och jag lägger på detta »måste» en icke blott akustisk, utan äfven moralisk vikt — vara beredda, och i första hand beredda till sjös, så att vi kunna mottaga den första stöten. Hvad tjänar det till att vi organisera vår landtarmé, som dock tyvärr kommer att vara temligen underhållig i förhållande till de flesta andra länders arméer, om vi icke ställa så till, att den får tid att samla sig, att den genom flottans hjälp kan få någon respit och få veta, hvar det fiendtliga anfallet kommer att ske? Om vi icke hafva något skydd till sjös, kan fienden utan den minsta svårighet öfverföra en icke obetydlig arméstyrka till vårt land. Men det är detta, som flottan skall söka att så mycket som möjligt hindra. Man säger, att den kan blifva inspärrad, att den likasom en fästning kan blifva tagen. Detta allt är en sanning. Det kan hända flottan sådant, men den har i alla fall gjort sin nytta, ifall den har uppehållit fienden och derigenom gifvit oss tid. Har den gifvit armén den tid, som den behöfver för att samla sig, så har den redan fyllt ett stort värf.

Men likasom kavalleriet är det, som först tager upp striden till lands, så gör det äfven der en annan tjänst genom att förfölja och oroa den fiendtliga arméns etapplinie. Detsamma är det, som flottan skall göra till sjös. Sedan fiendens anfall mot vår kust har lyckats, och han fört sina trupper i land, är dock dermed icke allt vunnet. Han skall också underhålla sin armé med alla de förnödenheter, hvaraf den är i behof, och dertill fordras säkerligen en ganska betydlig flotta. Hafva vi ingenting att till sjös anfalla honom med, kan han oförhindradt för detta ändamål skicka sina handelsfartyg fram

och tillbaka, utan att dessa behöfva något skydd. Men kunna vi oroa och hindra dem dervid, så måste fienden utveckla mycken stor kraft för att kunna underhålla sin etapplinie.

Med hvad jag nu yttrat har jag sökt visa nödvändigheten af, att vi äro beredda till sjös, så att armén må få tid på sig, och att, sedan en fiendtlig landstigning lyckats, fienden icke må kunna ostraffadt underhålla sin armé här i landet. Och att vi för detta ändamål behöfva åtminstone tvenne sådana pansarbåtar, som den vi nyligen haft glädjen få se, derom har den komité, som blifvit tillsatt för att i frågan afgifva sitt yttrande, uttalat sig alldeles enhälligt. På dessa skäl ber jag få yrka bifall till utskottets förslag.

Angående anslag till byggande af en pansarbåt af »Sveas» cert.

(Forts.)

Herr Frick: Såsom det framgår af chefens för sjöförvarsdepartementet motivering vid föredragningen uti statsrådet af denna fråga, har behofvet af flere pansarbåtar för vårt sjöförvar icke blifvit med *fog* bestridt. Vid 1886 års riksdag, då frågan senast förevar, afstyrktes som bekant Kongl. Maj:ts proposition i ämnet af statsutskottet dels på den grund att pansarbåten »Svea» då ännu icke var färdigbygd och man således icke kunde veta, om den uppfylde de förväntningar, man gjort sig om densamma, och dels af det skäl, att enighet ännu icke skulle vara uppnådd, rörande hvilken pansartyp som vore för vårt försvar den lämpligaste.

Hvad det första af dessa skäl beträffar, så veta vi alla, att detta skäl nu förfallit, ty »Svea» har icke blott bestått sitt prof, utan äfven gjort det på ett sätt, som öfverträffat all förväntan. Hvad åter det andra skälet angår eller att meningarne skulle varit delade om den pansartyp, som är lämpligast för vårt lands sjöförvar, så förefaller det mig, som om utskottet icke skulle hafva haft fullt allvar med detta skäl. Ty det borde väl hafva varit för utskottet bekant, att åsigterna i denna sak redan då voro i det närmaste enhälliga derom, att Svea var synnerligen lämplig. Detta framhölls också under diskussionen här i kammaren vid 1886 års riksdag, och så vidt jag vet har sedan dess ingenting inträffat som gjort, att denna enighet har minskats, åtminstone bland de sakkunnige. Alla sakkunnige, med hvilka jag samtalat, och det är ganska många, hafva nemligen varit alldeles eniga i det hänseendet. Det var väl således egentligen endast fruktan för den betydliga kostnaden, som bidrog till statsutskottets afstyrkande år 1886 och till att så många af denna kammares utskottsledamöter nu reserverat sig emot utskottets tillstyrkande. Jag skall emellertid be att sedermera få beröra frågan om kostnaden.

Under öfverläggningarne i kammaren vid 1886 års riksdag uttalades visserligen åtskilliga anmärkningar emot Svea, såsom att hon var för liten att hålla öppna sjön men för stor för våra skärgårdar, att kostnaden för fartyget var för stor i förhållande till kanonantalet, att den redan otillräckliga tillgången på befäl skulle ytterligare ökas, om vi bygde flera så stora fartyg som Svea, äfven-

Angående anslag till byggande af en pansarbåt af »Seas» cert.

(Forts.)

som att torpedon skulle dödat pansaret och pansarbåtarnes tid således vara förbi. Dessa skäl hafva emellertid blifvit fullständigt vederlagda redan vid 1886 års riksdag och sedermera ytterligare i den af mig åberopade motiveringen till den kongl. propositionen. Jag skall således icke upptaga kammarens tid med att bemöta dessa redan vederlagda påståenden. Jag skall endast tillåta mig att säga några ord om påståendet att torpedon skulle dödat pansaret och pansarbåtarnes tid således vara förbi, ehuru äfven detta påstående redan vid 1886 års riksdag vederlades och jag gör detta derföre att detta påstående äfven i år vid remissdebatten upprepats, men enligt mitt förmenande i år lika mycket utan grund som i följ. Anledningen till detta påstående var, att förre sjöministern, amiral Aube, hvilken, såsom bekant, icke längre är minister i Frankrike, hyste ringa tanke om pansarfartygen och ville bygga sjöförsvaret på endast minbåtar och en sorts kanonbåtar samt i Januari år 1885 lät inställa byggandet af två stora pansarfartyg. Frankrike hade emellertid då skaffat sig en af världens starkaste pansarflottor, och denna inställning af tvenne redan påbörjade stora pansarfartygs bygnad skedde som nämnt är år 1885 eller under en tid, då det öfverdrifna förtroendet till minbåtarnes oemotståndlighet var som störst, och 6 stycken stora pansarfartyg, hvartdera om cirka 10,500 tons, samtidigt voro under byggnad. I förbigående ber jag få nämna, att i september månad förlidet år satte frauksmännen i sjön ett pansarfartyg om 10,500 tons dräktighet, i maj detta år ett annat, »Le Neptune», af samma storlek och i dessa dagar blir ett tredje dylikt fartyg färdigt, hvarförutom ett fjerde snart väntas. Man ser häraf, att det är ett fullkomligt misstag, att man i Frankrike upphört med byggandet af pansarfartyg, hvartill för i år omkring hälften af nybyggnadsanslaget för franska flottan disponerats. För att emellertid komma till klarhet om, huru vida minbåtarna egde denna påstådda oemotståndlighet emot pansarfartygen, så anställdes under 1886 års sommar vidlyftiga försök i Medelhafvet med franska flottan, under hvilka minbåtar agerade mot pansarbåtar, men som en föregående talare redan derom nämnt något, så behöfver jag ej upprepa hvad han yttrat angående de vunna resultaten, som för öfrigt finnas relaterade, dels i en brochyr af en f. d. fransk sjöofficer Mr Weyl dels i krigsvetenskapsakademiens handlingar. Dessa här ofvan nämnda försök hafva som den näst föregående talaren nämnde icke utfallit till minbåtarnes fördel, utan tvärt om till deras nackdel. Såsom orsaker härtill kunna anföras de försvarsmedel, pansarfartygen ega emot minbåtarna, såsom det elektriska ljuset, som förhindrar minbåtarna att under mörker obemärkta nalkas pansarfartygen samt dessas kulsprutor och maskinkanoner äfvensom de s. k. Bollivants skyddsnät. Dessa nät bestå af grof jerntross, och hängas på utsatta bommar rundt omkring fartygen likasom en krinolin, som de också kallas, och på ett afstånd af 8 à 10 meter från fartygssidan samt nedsänkta omkring 6 meter under vattenytan.

Det har, såsom i krigsvetenskapsakademiens tidskrift framhållits, vid försök med dessa nät visat sig, att de verkligen förmå skydda pansarfartygen emot minor och, efter allt hvad jag kunnat inhemta, har numera äfven i Frankrike åsigten om minbåtarnes öfverlägsenhet fått gifva med sig högst betydligt, och efter dessa försök med minbåtar emot pansarfartyg torde de sakkunnige i Frankrike, som tro på minbåtarnes oemotståndlighet, vara ganska få. Härmed förnekas dock ingalunda, att icke minor äro ett fruktansvärdt vapen och minbåtar för oss högeligen behöflige; långt derifrån, det förnekas endast att de äro oemotståndlige. De bägge franske amiraler, som voro befälhafvare för de olika afdelningarne vid de omtalade manövrerna i Medelhafvet lära hafva framställt åtskilliga anmärkningar mot minbåtarnes och tillstyrkt byggandet af så kallade medelstora pansarfartyg, det vill säga fartyg af 6,000 à 8,000 tons, sålunda afstyrkt byggande af pansarfartyg. Jag tror också, att man inom de större marinerna i allmänhet numera kommit till den uppfattning, att man icke bör bygga så stora pansarkolosser om 10,000 à 11,000 tons som tillföre, utan endast medelstora. Äfven mot dessa så kallade medelstora fartyg är naturligtvis »Svea» liten, men så skall den också uppfylla helt andra ändamål än de stora magternas pansarfartyg. Svea är lämplig för våra förhållanden, men hon är beklagligen ännu ensam. Så vidt jag har mig bekant, bygger man också fortfarande öfverallt pansarfartyg. Det är sålunda ingen anledning antaga, att deras tid är förbi, utan tvärt om. Om det således är ådagalagdt, att pansarfartyg äro nödvändiga beståndsdelar af försvaret i alla främmande mariner, om detta också är ådagalagdt för oss och om det tillika är ådagalagdt, att »Svea» är en lämplig typ för våra pansarfartyg, — och jag tror verkligen, att allt detta är ådagalagdt, — hvilka rimliga skäl skulle då kunna finnas att vägra bevilja ifrågavarande anslag? Icke annat giltigt skäl än möjligen den betydliga kostnaden, en kostnad, hvilken som förut är nämnt, väl var enda anledningen till, att 1886 års statsutskott afstyrkte samma förslag och en kostnad, som jag tror också varit egentliga anledningen till de många reservanterne från denna kammare mot statsutskottets tillstyrkande hemställan i år. Men jag ber att få fråga herrarne, huru vida denna kostnad verkligen kan anses så betydlig, när det gäller ett sådant mål som att stärka vårt sjöförsvär, hvilket är i så stort behof af förstärkning. Nu torde det också förtjena framhållas, att då Kongl. Maj:t för ifrågavarande ändamål begärt 2,868,000 kronor, så har af detta belopp begärts endast 700,000 kronor för år 1888, just till följd af de tryckta tiderna. Marinförvaltningen hade ju föreslagit 1,150,000 kronor för nästa år, och hade icke den ekonomiska ställningen i landet varit så bekymmersam, som den för närvarande är, så hade det väl varit skäl att fasthålla vid detta belopp. Jag för min del medgifver, att tiderna äro tryckta. Vår handel och sjöfart, vårt landtbruk och för öfrigt nästan alla våra näringar lida af detta tryck. Men detta är ju fallet i alla andra länder i den civiliserade världen och betryc-

Angående anslag till byggande af en pansarbåt af »Svea» cert.

(Forts.)

Angående anslag till byggande af en pansarbåt af »Sveas» cert.

(Forts.)

ket torde hos oss ingalunda vara större än i de öfriga länderna utan i de flesta fall mindre. Jag har likväl icke förnummit, att man i något af dessa länder nekat att bevilja oundgängliga anslag till försvarsverket. Skulle då svenska Riksdagen vara den enda representantförsamling som nekar sådana anslag? Jag vågar tro och hoppas att så icke skall blifva förhållandet. Ock finnes det, mine herrar, för en nation något angelägnare än att se till, att man under freden bereder sig på att hafva ett tillräckligt betryggaude försvar? Finnes det något angelägnare för ett land som vårt, hvilket till så stor del är omflutet af vatten, än att utveckla och stärka sitt sjöförsvar? Nej, det finnes det enligt mitt förmenande icke.

Utskottet har genom att pruta på åtskilliga andra för sjöförsvaret nödiga anslag, som Kongl. Maj:t begärt, reducerat femte hufvudtitelns slutsumma högst betydligt. Dermed är jag för min del visst icke belåten, ty jag tror, att också dessa anslag vore behöfliga. Men jag vill icke yttra mig vidare derom, emedan det icke skulle tjena till någonting, jag vill blott här hafva anmärkt denna afprutning. Det anslag till en pansarbåt, som nu af utskottet föreslås för nästa år, är nedbringadt till 548,434 kronor och jag frågar, om denna summa verkligen kan auses för hög för ett sådant ändamål, äfven med allt vederbörligt afseende på de tryckta tiderna. Nej, för min del kan jag icke inse att så är. Jag tror till och med att kammaren kunde och borde bevilja beloppet, äfven om det vore något högre, ty det kan utan någon ansträngning af landet utgöras. Och ingen lär väl med skäl kunna ens påstå, att landet på något sätt anstränges, om det beviljas.

Den föregående talaren, som så klart och riktigt framhållit sjöförsvarets vigt, har äfven fäst uppmärksamheten på faran af att invägga oss i den förhoppningen, att vi skola få åtnjuta en evig fred, och jag vill ytterligare betona, att vi icke må föreställa oss, att vi icke skola komma att blifva inblandade i något krig, därför att vi nu under så lång tid fått åtnjuta fredens välsignelse. All historia och all erfarenhet talar emot, att sådant alltid skall få fortfara, och ve oss om vi icke under fredens dagar bereda oss för kriget. Det kommer förr eller senare, vi kunna endast hoppas, att det skall dröja länge, innan det kommer, ty vi äro nu i sanning illa beredda för ett krig.

Jag anser därför, att denna kammare hvarken bör eller ens kan rimligtvis vägra detta anslag, ty som förut är nämnt, tror jag icke, att man billigtvis kan, äfven med afseende på de tryckta tiderna, säga, att den begärda summan icke kan utan svårighet utgöras. Om detta är bevisadt och behovet af anslaget bevisadt, och jag påstår att begge delarne äro det, så kan väl icke, om kammaren mot förmodan skulle afslå anslaget, omdömet om kammaren blifva annat, än att kammaren helt enkelt icke vill bevilja de nödiga medlen för landets försvar, som landet utan ansträngning kan utgöra, och ett

sådant omdöme tror jag vore för kammaren hvarken angenämt eller ens nyttigt. Jag tillåter mig därför vördsamt lägga herrarne varmt på hjertat att antaga utskottets förslag, hvartill jag yrkar bifall.

Angående anslag till byggande af en pansarbåt af »Sveas» cert.

(Forts.)

Herr Pehrson i Törneryd: Då jag haft en från utskottet afvikande mening, skall jag be att i korthet få angifva några skäl därför. Beträffande först den lämpligaste typen för sådana fartyg, som vi böra anskaffa till vårt sjöförsvär, huru stora kanoner sådana fartyg böra föra; om torpedon dödat pansaret och dess tid således är förbi; om det skall vara fasta eller flytande fästningar, med hvilka man skall försvara vårt minväsende o. s. v., så skall jag icke gifva mig in på detta för mig främmande område. För mig ställer sig frågan om en ny pansarbåts anskaffande så: bjuder nödvändigheten att redan nu anskaffa en andra sådan och vidare, medgifver statsverkets ställning att vid sidan om den ordinarie riksstaten uppföres anslag för ifrågavarande ändamål, ett anslag så stort som detta? Hvad beträffar nödvändigheten af en pansarbåt, sådan som den nu ifrågasatta, anser jag man bör kunna säga, att det vore önskvärdt att redan nu kunna besluta anskaffandet af en sådan, men dermed tror jag icke man rättvisligen kan säga, att det är absolut nödvändigt. Jag tror, att Riksdagen i stället har andra viktiga ändamål att tillgodose, jag tror lika viktiga som dem, för hvilka de medel, nu äro i fråga, skulle anslås. Hvad åter angår om statsverkets ställning är sådan, att den erbjuder tillfälle att utan åsidosättande af andra viktiga ändamål bestrida den utgift, som för den föreslagna pansarbåten erfordras, är min mening den, att statsverkets ställning är sådan, att om man nu beslutar denna utgift samt dertill en annan stor utgiftspost, som äfven är ifrågastäld under denna riksdag, torde det icke längre vara skäl att tala om några skattelindringar, en sak, som så mycket blifvit med rätta omordad under den riksdag, som senast har tilländagått. Vi erinra oss nog litet hvar, att under riksdagarne 1885 och 1886 samt sistlidne riksdag, när tullfrågan allvarsamt var på tal i denna kammare, man sagt: de föreslagna förändringarna i tullagstiftningen vilja vi icke vara med om, men vi vilja vara med om att lemna de tryckta näringarna en hjälp, långt verksammare än denna, och den består i en skattelindring. För min del har jag trots att detta tal varit allvarsamt, och tror icke heller, att Riksdagen bör uttala annat än den allvarsamt menar. Men har detta tal varit allvarsamt, så hemställer jag till hvar och en, huru vida det skall vara möjligt för någon med bästa vilja att kunna göra någonting för att realisera en sådan tanke, derest man besluter sig för sådana stora utgifter, som de här äro i fråga. Jag är lifligt öfvertygad om, att det då icke är möjligt att under den närmaste framtiden bereda några skattelindringar, för den händelse Riksdagen i år anslår 3,000,000 kronor till en ny pansarbåt och 6,000,000 kronor för en

Angående an-
slag till byg-
gande af en
pansarbåt af
»Sveas» cert.

(Forts.)

äfvenledes ifrågasatt nybyggnad. När riksdagen är slut och vi återkomma till våra hemorter, mötas vi helt säkert litet hvar med den frågan af de hemmavarande: har ni kunnat uträtta något för underlättande af den tryckta ställning, hvaraf landet nu allmänt lider? Hvad svar skola vi då hafva att gifva, skola vi säga, att vi sökt underlätta detta betryck på det vis, att vi beviljat tre millioner kronor till en pansarbåt och sex millioner till ett nytt riksdags- och riksbankshus? Jag tror då våra hemmavarande skulle blifva litet eller alls intet tacksamma för den hjälp, som i dessa åtgärder stod att finna.

Med hvad jag nu sagt har jag tillräckligt antydtt de skäl, som mana mig att yrka afslag på så väl Kongl. Maj:ts framställning som utskottets förslag.

Häruti instämde herrar *Oléhn, Norén, Svensson* i Brämhult och *Andreasson*.

Herr Olsson i Ättersta: Sedan jag begärde ordet, har herr Pehr Pehrson i Törneryd på ett utmärkt sätt och bättre än jag skulle kunna sagt hvad jag ämnade säga, hvadan jag endast har några ord att tillägga. Jag vill först uttala en kompliment till de två första talarne. För den händelse så olyckligt skulle gå, att vi skulle råka i krig, vill jag hoppas, att så påpasslige militärer då måtte finnas vid både artilleriet och flottan, som desse talare, hvilka körde upp till statsutskottets försvar, innan ännu någon yttrat minsta skymt af hot mot utskottet.

Då jag varit med om att reservera mig mot utskottets förslag i den nu föredragna punkten, har detta icke varit af någon afvoghet mot flottan eller därför att jag icke anser nödigt att stärka försvaret i denna riktning; tvärt om anser jag sjöförsvarets stärkande vara det för oss viktigaste i försvarsorganisationen. Men jag har gjort det med hänsyn till den ekonomiska ställningen i landet. Det börjar rent af blifva ledsamt för mängen att höra talas om den bedröfliga ställningen, det finnes t. o. m. mängen inom denna kammare, som icke tror derpå, men vi, som vistas på landsbygden, känna den och våga påstå, att hvad derom säges är sant. Derom vittna också de många motioner, som inkommit och remitterats till statsutskottet, angående beredande af lindring i kronoarendatorernas villkor. Vi hafva officiella bevis på, att många af dem blifvit under de senaste åren ruinerade och andra gå med säkra steg sin undergång till mötes. Jag vågar derjemte påstå, att den sjelfegande jordbrukarens ställning ingalunda är bättre. Jag har därför på afdelningens röstat för en lindring åt kronoarendatorerna, men de öfrigas ställning blir derigenom icke bättre.

Under sådana förhållanden tycker jag i likhet med den föregående talaren, att man skulle hafva svårt att inför landet ansvara för, att man beviljat en ny utgift på tre millioner kronor.

Jag skulle äfven hafva något att tillägga om statsverkets ställning, men som äfven detta omnämndes af den föregående talaren, skall jag helt enkelt yrka afslag på Kongl. Maj:ts framställning och utskottets förslag.

Angående anslag till byggande af en pansarbåt af »Svea» cert.

(Forts.)

Herr Pålsson: Vi hysa säkert alla den öfvertygelsen, att denna fråga är en allvarlig fråga. Det är fråga om ingenting mindre än att försvara vårt land, vår frihet och vår ställning såsom sjelfständig stat. De två förste talarne, herrar Nordenfelt och Frick, hafva uttalat de amplaste vitsord om den pansarbåt, som redan är byggd, nemligen »Svea», samt framhållit önskligheten af att vi finge ytterligare en pansarbåt af samma cert. Hvad angelägenheten häraf beträffar, så är jag af alldeles samma tanke som nämnde herrar, men då man har att utföra ett så dyrt företag som detta, så möter man vissa svårigheter. Den största svårigheten är, att en så stor summa erfordras för att kunna bygga en dylik pansarbåt, nemligen 2,868,000 kronor. Man måste ovilkorligen betänka sig flere än en gång, innan man röstar bifall till ett så stort anslag. Den betänklighet, som jag i främsta rummet hyser deremot, är den betryckta ställningen i landet. Att den betryckta ställningen är allmän, derom lär icke vara mer än en tanke inom kammaren, och det har också vid särskilda tillfällen blifvit uttaladt. Med tanken härå blir frågan: huru bör man under sådana förhållanden såsom riksdagsman handla? Svaret blir: man bör hushålla så sparsamt som möjligt. Så hushållar den enskilde, som har någon omtanke om sin framtid, och då man så handlar såsom enskild person i sina enskilda angelägenheter, så tror jag också, att det bör vara hvars och ens pligt att handla på samma sätt, då man för folkets talan. Från denna synpunkt tror jag därför, att man icke kan gifva sitt bifall till ett så stort anslag som det här ifrågavarande, då det icke kan bevisas, att det nu för tillfället är en tvingande nödvändighet att bygga en sådan pansarbåt. Det andra skäl, som jag vill i största korthet anföra emot beviljande af ifrågavarande anslag, är att de mindre jordbrukarne från lång tid tillbaka varit och äro betungade med dryga årliga utskylder för vårt försvarsväsen. Vi hafva visserligen fått en lindring deri af 30 procent, men större delen af denna rustnings- och roteringsbörda hvilat fortfarande på jordbrukaren. Man kan då icke undra öfver, att jordbrukaren med fruktan ser att så stora anslag beviljas för landets försvar som det hvarom här är fråga, ty utgiften härför drabbar ju till sist dem i likhet med öfriga samhällsklasser inom landet. För det tredje ber jag att få fästa uppmärksamheten vid den omständigheten, huruvida det är så säkert, att pansarbåtar, så byggda som den nu färdiga, kunna uppfylla sitt ändamål. Vi hafva ju äfven torpedo- och minbåtar, som kunna göra stora tjänster i fråga om kustförsvaret, och det lär väl vara ganska ovisst, om dessa större pansarbåtar kunna reda sig mot ett större antal torpedo-båtar. Afven från denna synpunkt sedt tror jag således betänk-

Angående an-
slag till byg-
gande af en
pansarbåt af
»Sveas» cert.
(Forts.)

ligheter möta att gifva sin röst för bifall till det förvarande förslaget.

Jag ber på dessa grunder att få tillkännagifva, att jag icke kan afgifva min röst för beviljande af den anslagssumma, som här är i fråga, utan att jag instämmer med dem, som yrkat afslag derå.

Herr Tufwesson förenade sig med herr Pålsson.

Herr Lasse Jönsson: Det kan må hända synas enfaldigt af en icke fackman att uppträda i denna fråga, men då man är skyldig afgifva sin röst, det må förefalla huru tungt som helst, kan man ju äfven anse sig skyldig angifva skälen därför, äfven om det synes enfaldigt.

Det har förut sagts, att den nya pansarbåten »Svea» blifvit mycket berömd och af sakkunnige anses såsom den bästa i sitt slag som finnes, och följaktligen skulle vi, som dock motsätta oss anskaffande af en ny sådan, icke sätta tro till dessa sakkunniges omdöme. Men sådana fall hafva dock förekommit många gånger förut. Då man ser dessa monitorer och andra äldre krigsfartyg liggande i våra hamnar och af sakkunniga personer förklarade odugliga samt man dervid erinrar sig, att samma fartyg af föregående komitéer blifvit förklarade mycket dugliga, så må man med skäl kunna fråga, huru länge det skall dröja, innan äfven »Svea» skall på samma sätt ligga i hamn, förklarad oduglig af en ny komité. I det af den sist tillsatta komitén för sjöförsvaret, nemligen den s. k. certkomitén, afgifna utlåtande finner man en förkastelsedom uttalad öfver hela vårt dåvarande sjöförsvaret, och hvilken nedslående verkau måste icke ett sådant uttalande medföra, då man tänker på de många miljoner, som på detsamma blifvit nedlagda. Denna komité, som var samlad i början af 80-talet, säger bland annat om monitorerna, att de föra sina kanoner för lågt, att de göra för ringa fart samt sakna manöverförmåga. Om pansarbåtarna åter säger samma komité, att dessas sjöduglighet är så ringa, att de anses icke utan våda kunna under hårdt väder passera ens öfver de större fjärdarne inom skärgården och sålunda ännu mindre skickas ut i öppen sjö. Derjemte, tillägger komitén, besitta de en högst ringa förmåga att hastigt rikta sina kanoner, hvilket ännu mer ökar deras olämplighet. Man har väl sagt, att certen A är utmärkt; men denna samma komité, som hade Kongl. Maj:ts uppdrag att tala om hvad vi kunde hafva att vänta af nu ifrågavarande båt, har beträffande den s. k. certen A yttrat, att det var af ekonomiska skäl som komitén funnit sig nödsakad bestämma pansaret till 10 tum, oaktadt detta icke gifver den trygghet, som skulle behöfvas. Likaså har en viss misstro blifvit uttalad äfven rörande fartygets hastighet, som beräknats till 13 knop, men beträffande detta har jag dock sedan hört, att den blifvit något större. Men må hända är hastigheten dock icke tillräckligt stor i jmförelse med andra länders krigsfartyg,

hvilka, om de hafva större fart, kunna nedergöra ett sådant fartyg som detta.

Dessa äro de skäl, som gjort mig missmodig i detta fall, och jag kommer därför, på grund af dels de ekonomiska skäl, som förut blifvit framhållna mot förslaget, dels ock de uttalanden af sakkunnige män jag funnit i förut omnämnda komités utlåtande, att rösta för afslag å statsutskottets förslag.

Angående anslag till byggande af en pansarbåt af »Sveas» cert.

(Forts.)

I detta yttrande instämde herr Svenson i Edum.

Herr Andersson i Lyckorna: Jag var en af dem, som hade nöjet att här om dagen vara om bord på vår nya pansarbåt »Svea», och det roade mig mycket att taga fartyget i betraktande ända från toppen, med dess mitrailleuser, till botten, der de kolförtärande ugnarne äro belägna, ända från aktersta maskinrummet till förstäfvens minkanon. Fartygets verkliga duglighet kan jag dock icke bedöma, hvilket torde vara förlätligt, då jag icke är någon fackman. Huruvida nu kostnaderna för denna båt i och för sig i betraktande af dess mångsidiga utrustning äro för stora, derpå kan jag naturligtvis ej inlåta mig; men huru många dylika pansarbåtar skulle vi behöfva för att trygga vårt lands försvar, om en gång så ödesdigert skulle ske, att de skulle komma att pröfvas i öppen strid med någon af våra närmaste stormakter? För ett sådant ändamål torde antalet behöfvas så stort, att ingen i närvarande stund kan våga ens nämna det, och säkert är, att ett så fattigt land som vårt icke har medel att åstadkomma ett sådant försvar. Men under sådana förhållanden torde man kunna säga till staten som man säger till den enskilde: »var god se till huru högt du kan spänna bågen», eller ock, för att använda ett annat uttryck: »rätta mun efter matsäcken!» Ty den som icke har råd att bära en klädning af bättre material, får nöja sig med att bära en af sämre eller billigare. Och om pansarbåten, såsom redan är sagdt, skulle komma att pröfvas i öppna sjön, i allvarsam strid, så tror jag åtminstone för min del, att detta vore ett allt för högt spel, ett spel, der man sätter allt på ett kort. Ty med tanken på nutidens väldiga artilleri, måste man väl antaga såsom omöjligt, att dessa 10 tums pansar kunna hafva tillräcklig motståndskraft mot de gröfsta projektiler, som mot dem kunna användas. Och hvad skulle då kunna hända? Jo, att ett enda sådant förfärligt skott skulle kunna begrafva en för landet så dyr materiel. Om nu detta i lyckligaste fall icke sker, kan en annan eventualitet hända. Underlägsen, som den är i styrka, kan en annan icke förundra sig öfver, att en sådan båt måste retirera. Men huru kan det då komma att gå med denna båts reträtt inom vår trånga skärgård? Jag är ingen sjöman, men det vill nästan tränga sig på mig såsom ett faktum, att för en sådan reträtt är den alldeles för stor och för svår att manövrera, och under sådana förhållanden vore det bra mycket bättre att hafva flere och mindre, tidsenliga far-

Angående an- tyg, så att man ej, såsom jag nyss nämnde, behöfde sätta allt på
slag till byg- ett kort.

Mycket mera skulle kunna sägas i denna sak. Jag skall dock
icke upptaga tiden, ty jag är öfvertygad om, att många flere i denna
viktiga fråga vilja uttala sin mening. Men på grund af hvad jag
redan anfört yrkar jag afslag å så väl Kongl. Maj:ts proposition som
å utskottets förslag och bifall till hvad reservanterna framställt.

(Forts.)

Chefen för kongl. sjöförvarsdepartementet, herr statsrådet fri-
herre von Otter: Innan jag skall söka besvara de anmärkningar,
som blifvit framställda angående här ifrågavarande pansarbåt, skall
jag — för att gå i ordning med frågorna — be att få belysa en
del uppgifter, som en representant på stockholmsbänken, herr Gu-
stafsson, lemnade vid remissen af Kongl. Maj:ts proposition angä-
ende statsverkets tillstånd och behof, dels den 25 januari, dels den
12 maj detta år. Han säger der, med anledning af de manövrer,
som förliden sommar af franska flottan anställdes i Medelhafvet, »att
chefen för sjöförvarsdepartementet visserligen omnämner det öde,
som drabbade de 21 minbåtar, hvilka deltog i dessa manövrer, nem-
ligen att en stor del af dem vid öfningarna blefvo försatta ur strids-
dugligt skick, hvaremot han icke med ett ord omnämnt de i öfnin-
garna jemväl deltagande pansarfartygens öde; jag har därför skaf-
fat mig tillfälle att taga del af utdrag ur stridsdomarens protokoll». Ja, mine herrar, anmärkningen är fullkomligt riktig, det måste jag
erkänna. Men min tystnad i det senare afseendet beror på det ganska
naturliga skälet, att ingen enda af pansarbåtarna blef vid tillfället
försatt ur stridsdugligt skick, då deremot 17 minbåtar af 21 blefvo
det — jag talar nemligen icke i figurlig mening, såsom herr Gu-
stafsson kallar det, utan enligt hvad som skedde i verkligheten —
så att om en verklig strid hade egt rum, så skulle icke mer än 4
minbåtar af de 21 hafva varit användbara i striden, då deremot alla
pansarbåtarna voro fullt dugliga. Beträffande deremot frågan om,
huru många pansarbåtar eller minbåtar enligt de för stridsöfningarna
bestämde föreskrifterna *ansetts* hafva blifvit försatta ur stridsdugligt
skick, derom har jag icke yttrat ett enda ord af det skäl, att upp-
gifterna i den delen äro hvarandra så motsägande, att det är omöj-
ligt att dervid komma till något tillförlitligt resultat. Herr Gustaf-
sson säger vidare, att han fått del af *stridsdomarens* rapporter. Jag
har visserligen ingen anledning att misstro den uppgiften. Men jag
vill fästa uppmärksamheten på, att det finnes olika slags stridsdomare.
Det finnes auktoriserade stridsdomare, utsedde af vederbörande myn-
dighet att vara det och afgifva rapport, men det finnes äfven an-
dra, åskådare till exempel på sjön och i land samt författare, som
utan att hafva sett striden skriva långa artiklar efter tidningarnas
uppgifter. Dessa kallar jag sjelfgjorda stridsdomare, och det är möj-
ligtvis deras rapporter herr Gustafsson fått reda på. I afseende å
denna sak vill jag nämna, att jag under hela tiden öfningarna på-

gingo och äfven sedermera försökt förskaffa mig underrättelse om hvad som passerade. Genom utrikesdepartementet och svenska beskickningen i Paris har jag varit i tillfälle att erhålla sådana uppgifter; och jag skall be att till en början få uppläsa en, som lyder: »Afskrift af en skrivelse från Kongl. Maj:ts minister i Paris till kongl. utrikesdepartementet, daterad den 14 februari 1887: Till svar å eders excellens' skrivelse n:o 10 1887 angående torpedoeskaderns öfningar i Medelhafvet sistlidna år får jag äran meddela, att jag muntligen vändt mig till amiral Brown de Colstoun, som förde befäl öfver eskadern, och som tillika är kabinettschef hos sjöministern, men att han förklarar, att rapporterna om försöken ej äro offentliggjorda, och att de ej ens blifvit delgifna alla franska officerare. Härvarande militärattachéer hafva uteslutande grundat sina berättelser på tvenne härhos bifogade broschyrer.» Det förundrar mig att, då de utländske militärattachéerna icke fått reda på dessa uppgifter, herr Gustafsson kunnat få det. »Amiral Brown», står det vidare i skrifvelsen från grefve Lewenhaupt, vår minister i Paris, »förklarade deremot, att sjöministern med nöje skulle meddela alla upplysningar om fartygstyper, och jag har aflåtit skrivelse härom till utrikesministern, men då lång tid erfordras för dylika upplysningars erhållande, anser jag mig äfven genast böra öfversända bifogade förslag och betänkande. Det i dessa handlingar omnämnda stora förslag af amiral Aube, för hvilket sammanlagda kostnaden beräknas till 2,000,000 francs, är ej ännu officiellt godkänt, emedan deputeradekammaren, till följd af särskilda omständigheter, inskränkte sig till att bevilja det anslag af 30,705,000 francs, som var afsedt att utgå under innevarande år; men förslaget kan icke desto mindre, åtminstone för hvad angår anslaget sammanlagda belopp, anses vara bifallet.»

Häraf torde, som sagdt, tydligen framgå, att rapporterna icke äro offentliggjorda, och under sådana förhållanden skulle det förvåna mig, om herr Gustafsson kunnat få del af dem. De enda som kunde anses såsom verkliga auktoriserade stridsdomare voro de begge amiralerna, hvilka kommenderade eskadern, samt en medlem af deputeradekammaren, hvilken anmodats af sjöministern att vara närvarande och deröfver afgifva rapport. Dessa trenne herrar hafva också afgifvit rapport, och det är på grund af deras sammanstämmiga utlåtande som man beslutit fortsätta att bygga pansarfartyg. I sammanhang med denna skrivelse har jag erhållit äfven budgetsutskottets af kammaren godkända förslag, som visar hvartill dessa 30,705,000 francs skulle användas för år 1887. Det är för byggandet af icke mindre än 6 pansarfartyg till en sammanlagd kostnad af 61,720,000 francs, hvaraf på år 1887 belöpa sig 12,752,100 francs. Vidare har det beslutits att samma år bygga 4 pansrade kanonbåtar, 3 af 1:sta och en af 2:dra klassen. Deras sammanlagda kostnad uppgår till 5,880,000 francs, hvaraf för år 1887 skall utgå ett belopp af 1,975,300 francs. Jag ber att få fästa uppmärksam-

Angående anslag till byggande af en pansarbåt af »Sveas» cert.

(Forts.)

Angående an-
slag till byg-
gande af en
pansarbåt af
»Sveas» cert.

(Forts.)

heten på — med hänsyn till hvad jag framdeles kommer att meddela — att, enligt ett meddelande, som jag fått från amiral Aube, utaf dessa 6 pansarbåtar endast 3 beräknas blifva färdiga innevarande år. En gick af stapeln den 5 maj, nemligen »Neptune». »Marceau» troddes gå af stapeln i dessa dagar, och den tredje, hvars namn jag för ögonblicket icke erinrar mig, skulle fullbordas innan årets slut.

Vidare säger herr Gustafsson vid remissen af Kongl. Maj:ts proposition den 12 maj, att han »med skäl hade väntat, att chefen för sjöförvarsdepartementet i protokollet för den 20 april skulle upplyst kammaren om hvad som sedan den 12 januari händt på det område, der upplysningar kunna vinnas om pansarfartygens lämplighet. Men herr sjöministern», fortsätter herr Gustafsson, »blott vidhåller, hvad han uttalat till protokollet för den 12 januari; och måste vi således hålla oss till detta protokoll samt antaga, att hvad der står är herr statsrådets mening. Der står bland annat i detta protokoll, att den franske sjöministern, amiral Aube, i ett af deputeradekammaren ned-satt utskott förklarar, att enligt hans mening borde man icke allenast fortsätta det för en tid nedlagda arbetet på påbörjade pansarfartyg, utan äfven sätta nya af samma storlek (7,000 å 8,000 tons) i arbetet.» Och sedan tillägger samme talare: »vet chefen för sjöförvarsdepartementet detta, borde han väl också hafva fått kännedom om hvad andra, som intressera sig för sådant, kunnat taga reda på, nemligen att den franske sjöministern den 19 januari detta år i ministerrådet förklarade, att han toge tillbaka förslaget om nya fartygsbyggnader, och detta naturligtvis därför, att frågan om pansarfartygens motståndskraft icke vore tillräckligt utredd.»

Ja, mine herrar, ehuru jag icke tycks hafva samma tillgång till de beslut, som fattas vid ministerrådets i Paris förhandlingar, som herr Gustafsson, tror jag mig dock kunna försäkra herrarne, att jag skulle hafva haft kännedom om detta beslut, som af honom uppgifvits vara fattadt, om detta någonsin egt rum, och såsom stöd för detta mitt påstående ber jag få uppläsa ett bref, som äfven kommit mig till handa genom utrikesdepartementet. Det är affattadt på franska språket och står till tjenst för dem, som deraf vilja taga del. Jag uppläser det nu emellertid öfversatt på svenska. Det är skrivet af amiral Aube, minister för marinen och kolonierna, till monsieur Flourens, utrikesminister i Paris, och lyder som följer: »Paris den 14 februari 1887. Till svar å svensk-norske ministrernas framställning, som ni till mig öfverlemnad, har jag härigenom ärau meddela följande upplysningar angående de för närvarande påbörjade och föreslagna fartygsbyggnader vid flottans arsenaler och vid industriella inrättningar.

Departementet har definitivt beslutat fortsättandet af 3 stora pansarfartyg och af 3 stycken tredje klassens kryssare med stor hastighet, men har dessutom beslutat att bygga: på örlogsvarfven 2 stycken första och 2 stycken andra klassens kryssare, samt på privata varf 5 tredje klassens kryssare med stor hastighet, 8 snabb-

gående rekognoseringsfartyg och 24 minbåtar. Af ofvannämnda upp-
gift, hvaruti benämningarna äro i öfverensstämmelse med de all-
männa tekniska termerna inom alla mariner, torde grefve Lewen-
haupt blifva satt i tillfälle att se, i hvilken riktning våra bemö-
danden gå.»

Jag ber få fästa uppmärksamheten derpå, att detta skrefs af
amiral Aube den 14 Februari 1887, och hemställer, huruvida det
kan anses sannolikt, att han tre veckor förut kunnat föreslå, att
byggandet af pansarfartyg icke skulle vidare ifrågakomma. Jag
för min del tror det åtminstone icke. Att i öfrigt herr Gustafsson vid-
håller sin åsigt, att pansarfartygens tid är ute, är visserligen ledsamt,
men då samtliga sjöfarande nationers ledande män och framstående
auktoriteter i sjöväsendet bibehålla sin åsigt om motsatsen, hoppas
jag att kammaren icke fäster allt för mycken vikt vid herr Gustafs-
sons åsigt i denna sak.

Hvad i öfrigt beträffar pansarbåten »Svea» och det förhållandet
att jag tillstyrkt Kongl. Maj:t att beordra densamma hit upp till
Stockholm, så har detta skett på grund af hvad jag förut erfarit,
nemligen att man här yttrat, att då man icke sett detta fartyg,
kan man icke heller bedöma detsamma. För den skull ansåg jag
nemligen, att Riksdagen nu borde få tillfälle att se det, och, så vidt
jag hittills hört, har heller ingen bestämd anmärkning uttalats mot
sjelfva fartyget. Man har visserligen sagt att det är dyrbart, men
det finnes icke något pansarfartyg i världen, som är så billigt och
på samma gång uppfyller så många fordringar som detta. Det
finnes för närvarande knappast något pansarfartyg, som gör större
fart än »Svea». Det har här uppgifvits, att det nu bygts pansar-
fartyg, som skola göra icke mindre än 18—20 knop, men de kosta
också 20,000,000 å 30,000,000 kronor. Ja, vi kunna äfven åstad-
komma pansarfartyg med sådan hastighet, det är blott en penning-
fråga. Vilja herrarne släppa till penningar, är det ingenting som
hindrar oss att skaffa dylika fartyg.

En talare har satt i fråga, huruvida det vore lämpligt att bygga
fartyget nu, eller om det icke hellre vore skäl att vänta dermed.
Det är enligt min tanke från alla synpunkter sedt lämpligast att
bygga det så fort som möjligt, ty dels hafva vi stort behof af att
stärka vårt sjöförsvär och dels är det äfven en annan omständighet,
som talar emot uppskof, nemligen att man icke senare kan hoppas
få detta fartyg bygd så billigt som för närvarande, till följd af den
arbetslöshet, som nu råder vid våra mekaniska verkstäder, och för
hvilka byggandet af ny pansarbåt skulle blifva af en ofantlig
fördel under dessa dåliga tider. »Svea» har matat tre mekaniska
verkstäder, som alla haft mer eller mindre andel i båtens förfärdi-
gande. Och det är ändå icke endast den omständigheten, att det
nu är billigt att bygga, utan äfven den att, om en eller annan
verkstad skulle nödgas att till följd af bristande arbete nedlägga sin
verksamhet — jag har hört sägas, att det är mycket illa stäldt för

Angående an-
slag till byg-
gande af en
pansarbåt af
»Sveas» cert.
(Forts.)

Angående anslag till byg-
gande af en
pansarbåt af
»Sveas» cert.

(Forts.)

dem — huru går det då med att bygga fartyg, vare sig för handelsflottan eller marinen? Jo, om konkurrensen upphör, får man betala hvad den kvarvarande verkstaden begär eller gå till utlandet. Vi hafva visserligen varf, der vi kunna bygga krigsfartyg, men för att bygga så stora fartyg som »Svea» behöfvas nya anordningar, för hvilkas åstadkommande man måste komma till Riksdagen och begära nya anslag. Jag tror af dessa skäl att det är högst nödvändigt, att det ifrågavarande fartyget bygges ju förr dess hellre.

Hvad som är mest hinderligt hos oss för åstadkommande af tillräcklig och lämplig sjökrigsmateriel är den bristande kontinuitet, som blifvit en följd af de vexlande anslagsbeloppen. Om, såsom sjöförsvarskomitén föreslog, två millioner om året användts härtill, skulle vi redan hafva en ganska stark flotta. I Danmark har man redan sju pansarfartyg, af hvilka 4 äro större än »Svea» och 3 mindre. Der har man ett ordinarie anslag för detta ändamål, och man kan därför betinga sig billigare vilkor samt hafva en kontinuitet, som är en ofantlig fördel, då vi deremot det ena året icke veta hvad vi kunna få det andra. Andra länder offra 20 à 30 millioner på ett enda fartyg, och här vägrar man den blygsamma begäran af endast en fjerdedels båt, nej, jag hoppas ni nog beviljar den i alla fall!

Den ekonomiska ställningen är ju mycket dålig, jag erkänner det, men å andra sidan vill jag fästa uppmärksamheten på, att regeringen tagit denna omständighet i betraktande till och med i högre grad än jag önskat, ty under åren 1884—1886 har i medeltal begärts mer än 2 millioner årligen i extra anslag under 5:te hufvudtiteln, och i år har man begärt närmare en million mindre än föregående åren och omkring en half million mindre än hvad i allmänhet beviljats. Gå vi tillbaka 15 år, så har under denna tid i medeltal beviljats mer än 1,600,000 kronor och, om nu pansarbåten faller, hvad kvarstår? Jo, 2- à 300,000 kronor, det vill säga mindre än någonsin förut beviljats, och det kan väl icke vara herrarnes mening.

De tvenne förste talarne hafva haft så utmärkta anföranden i afseende på pansarbåtens uppgift, att jag icke skall trötta kammaren med ett upprepande deraf; jag vill blott beröra en sak, som de icke omnämnt. Skulle våra kuster blockeras — vi må hafva aldrig så präktig armé och starka fästningar — kan fienden dock bränna ned våra städer, härja våra kuster och landa hvar han behagar; men hafva vi några pansarfartyg med ett lämpligt antal minbåtar och minspärrningar, skulle de kunna uträtta mycket så väl i militäriskt hänseende som i moraliskt; ty om en fiende vet, att vi icke hafva något att komma med, så vet han äfven att han ohejdad och ostörd kan öfverföra sina trupper till våra kuster och der landsätta dem hvar helst han kan finna lämpligt; men känner han deremot att vi hafva starka fartyg och andra sjöförsvarsredskap, som kunna finnas än här, än der, så betänker han sig två gånger innan han rusar å stad. Vår armé kan ju icke vara öfverallt till hands för att

möta honom. En talare har visserligen ansett, att minbåtarna ensamma kunna försvara kusterna, men den saken är utredd inom alla mariner, att minbåtarna utan stöd af pansarfartyg äro af ringa gagn. Deras hufvudsakliga uppgift är att, skyddade af egna pansarbåtar, sedan striden mellan dessa och de fiendtliga fartygen börjat, samt de senare blifvit insvepta i krutrök, kila fram och mot dem afskjuta sina minor. Pansarfartygens nät äro dock ett godt hinder mot minan, och de äro ganska väl skyddade derigenom. Man har nu kommit derhän, att pansarbåtarna kunna med näten ute gå med fem knops fart. Jag var sjelf i fjol i Kristiania närvarande vid en engelsk flottafdelnings manövrer, hvarvid man afsköt minor mot pansarfartygen. Minorna slogo dervid emot nätet, utan att göra någon skada. Om minorna äro laddade och explodera mot nätet, åstadkomma de visserligen en öppning i detsamma, men om denna skall vara af någon nytta, måste nästa torpedo hitta väg igenom samma öppning, hvilket icke är så lätt.

Några talare hafva tyckt, att den föreslagna pansarbåten är dyr, men jag tror icke det finnes billigare båtar i verlden med sådana egenskaper som »Svea»; man har till och med från främmande land ifrågasatt att få en sådan båt byggd här och man har förvånats öfver huru den kunnat byggas så billigt samt i synnerhet beundrat dess ringa djupgående, hvilket för oss är en lika god egenskap som stor hastighet; ty det är icke meningen, att våra pansarfartyg i allmänhet skola gå ut i öppna sjön och leverera batalj, utan hålla sig i närheten af skärgården och kusten, der de, om de anträffas af en öfverlägsen fiende, kunna söka skydd i de mindre djupa farlederna och bland skären, dit en fiende icke så lätt kan följa dem. Fler-talet af de främmande pansarfartygen ligga nemligen 25 till 30 fot djupt, under det att »Svea» endast drager 16 fot vatten.

Det har vidare yttrats, att, om någon af stormagterna anfölle oss, vi skulle vara hjälplösa. Ja, mine herrar, det måste medgifvas, det vore vi verkligen. Men vi afse icke heller att mäta oss med stormagterna eller att ensamma slåss med dem, utan att när stormagterna komma i kollision med hvarandra, och vi icke kunna hålla oss neutrala, vi efter omständigheterna skola kunna understödja endera af dem så kraftigt som möjligt. Hafva vi deremot ingenting att komma med, utan äro försvarslösa, så kunde det möjligen gå oss som det i allmänna lifvet går den försvarslöse, att vederbörande taga hand om oss och beröfva oss vår sjelfständighet, och då blir det icke fråga om hvarken att votera om pansarbåtar eller värnpligt.

Det har äfven yttrats, att »Svea» vore svår att manövrera. Den talare, som yttrade detta, var likväl i går närvarande vid »Sveas» utfärd. Kunde han icke se huru fartyget vände sig omkring på stället, och jag skulle tro att något bättre bevis på ett fartygs lättmanövrerlighet knappast finnes än en vändning på stället.

För öfrigt har, så vidt jag kunnat uppfatta, ingen anmärkning blifvit framställd, som rör sjelfva fartyget. Beträffande öfriga an-

Angående anslag till byggande af en pansarbåt af »Sveas» cert.

(Forts.)

Angående anslag till byggande af en pansarbåt af »Sveas» cert.

(Forts.)

märkningar, vill jag nu icke yttra mig, men jag skulle vara mycket tacksam, om herrarne ville bevilja anslaget till pansarbåten.

Herr Gustafsson: Herr talman, mine herrar! Många föregående talare hafva framlagt ekonomiska skäl för att afslå det begärda anslaget till en ny pansarbåt. Jag kan icke inse, att ekonomiska skäl kunna vara mest vägande i detta fall. Har man ingenting annat att andraga såsom orsak till att vägra det begärda anslaget, äro dylika skäl för svaga. Ty är det så, att fartyg af »Sveas» cert verkligen ega den kraft de utgifvas ega, har vårt land behof af dem, och kan man få ett betryggadt försvar med dem, då anser jag, att ett sådant anslag bör beviljas.

Jag har varit om bord på många örlogsfartyg, både ut- och inländska, men det må jag säga, att, då jag i förgår stod på »Sveas» stolta däck, då jag genomgick dess inre och då jag tog en öfverblick öfver det hela från mastkorgen, jag knappast på något fartyg erhållit ett så fördelaktigt intryck som på »Svea», och jag tror, att det är fullkomligt riktigt hvad Kongl. Maj:t säger i statsverkspropositionen, att de förväntningar, som kunnat ställas på ett fartyg, som blifvit bygd för den kostnad som »Svea», efter fackmäns utsago blifvit fullt realiserade. Jag tror för visso att det är sant. Men när jag sagt detta, vill jag tillägga, att dessa förväntningar icke blifvit byggda på nutidens fordringar på ett krigsfartyg, utan på de fordringar man stälde på fartyg sådana de byggdes för ett tiotal af år sedan. Vår olycka och olägenhet här i Norden är den, att när vi skaffa oss krigsmateriel, vi allt jemt komma för sent, ett decennium efter de andra magterna. Vi hafva icke råd att experimentera som de, utan måste tillgodogöra oss deras erfarenhet, och följden deraf är den, att när vi få vår krigsmateriel färdig, så är den redan gammalmodig och till och med utdömd hos de stora staterna. Så har det gått förut. När de bekanta monitorerna började byggas, så voro de af alla berömda såsom de yppersta sjövapen, men när de voro färdiga, så voro de redan utdömda. Så skall det också gå med pansarbåtarna. Mäktiga röster höjas för närvarande i alla stater mot pansarbåtarna, hvilka redan synas hafva spelt ut sin roll.

Som herrarne minnas, har jag för att bestyrka detta påstående haft att åberopa mig på en auktoritet, nemligen den franske sjöministern, amiral Aube. Jag såg i dag i Dagbladet, regeringens organ par préférence, en artikel om pansaret; jag genomläste den och såg, att den nästan var ett aftryck af Kongl. Maj:ts proposition. Då tänkte jag: det är tydligt meningen att vilja förringa amiral Aubes auktoritet, jag kan alltså ej uteslutande stödja mig på honom. Han är icke längre minister, utan föll med ministären Goblet, och jag vet, att en fallen minister icke har samma auktoritet som en som sitter kvar på taburetten. Därföre har jag sökt att på andra håll skaffa mig hjälpmedel för att, som amiral Boutakow manar, bereda mig för »stridens halftimme».

Herr sjöministern har sagt, att jag åberopat amiral Aube och att hvad jag lagt i hans mun icke är sanning. Jag har dock hemtat mina uppgifter ur pressens referat och från de telegrambyråer, som äro ombetrodda att meddela allmänheten äfven officiella underrättelser. De fakta jag anført hafva stått omtalade i hela den europeiska pressen, och jag har aldrig trott, att man om den skulle kunna säga, att den är till för att utsprida osanningar. När den säger sig relatera fakta, kan jag icke tänka mig att den skulle utsprida diktade historier, utan då är det fullkomligt säkert, att den talar sanning. En sådan institution som t. ex. Agence Havas i Paris, som är en officiel och internationel telegraphinrättning — hvad den telegraferar måste man väl sätta tro till, då det ej blir dementeradt. Det måste väl vara visst! Nå väl, Agence Havas telegraferade onsdagen den 19 januari från Paris följande: »I ministerrådet i dag anmälde marinministern, att han toge tillbaka specialförslaget om utförande af skeppsbyggnader. I marindepartementets förslag komme endast att äskas på flera år fördelade extra anslag, hvaraf intet öfverstege 4 millioner.» När jag nu säger, att hela den svenska pressen får ett sådant telegram från Agence Havas — skall man då våga tvifla derpå? Skall man då tänka sig, att en sådan institution är inrättad i Paris endast för att utsprida lögnar? Nej, jag kan icke tro det; utan hvad man på sådan väg får veta, det eger man rätt att sätta mera tro till än de diplomatiska sanningar, hvarmed man nu söker vederlägga mig.

Det egendomliga inträffar nu — det är kanske en nemesis — att jag verkligen har tur i min strategi mot herr sjöministern. Herr sjöministern säger, att amiral Aube fortfarande hållit på pansarfartygen. Han har visserligen en gång tviflat på dem, men det var år 1885; sedan dess har han åter tagit dem till nåder, och i år har alltså systemet med pansar, enligt herr sjöministerns påstående, varit hans system. Det vill säga, när Aube för några veckor sedan föll med ministären Goblet, skulle sålunda pansarsystemet hafva varit det bestående systemet i Frankrike. Men hvad skall man då säga derom, att i dag ingår den underrättelsen, att den nye franske sjöministern, Barbey, har uppgifvit sin företrädare, amiral Aubes, plan till anordning af Frankrikes sjöförsvär, och att de bebådade stora flottmanövrerna vid Toulon blifvit inställda och torpedoeskadern upplöst. Om herr sjöministern liksom jag fått reda på denna underrättelse, skulle han sålunda genom sitt uppträdande hafva slagit i hjel sin egen sak, alldenstund herr sjöministern till försvar för pansarsystemet åberopat sig på amiral Aubes auktoritet, men det nu befinnes, att detta system icke är bättre, än att hans efterträdare uppgifver att försvara Frankrike enligt den plan, som amiral Aube uppställt.

Då man nu emellertid ej vill sätta full lit till amiral Aube såsom auktoritet, skall jag söka skaffa mig sådana från andra länder. Herr sjöministern har sagt, att i andra länder sätter man fortfa-

Angående onslag till byggande af en pansarbåt af »Sveas» cert.

(Forts.)

Angående anslag till byggande af en pansarbåt af »Sveas» cert.

(Forts.)

rande fullt förtroende till pansarsystemet. Jag skall då taga mig friheten att anföra en auktoritet ifrån England — det land, som jag skulle tro står främst bland de maritima staterna i Europa. När i sjelfva England en auktoritet på sjöförsvarets område höjer sin röst emot pansarsystemet, så måste man väl tillägga detta faktum någon betydelse. Denna auktoritet är lord Ripon, vice-konung af Indien, och hans ord stå att läsa i den engelska facktidningen Navy Gazette, om man eljest får sätta tro till dess uppgift; ty om också herr sjöministern tror, att de svenska tidningarna tala osanning, så måste han väl ändock medgifva, att någon tilltro kan lemnas en ansedd engelsk tidnings uppgift. Enligt Navy Gazette uttalar sig lord Ripon på följande sätt: »Framför allt», säger nämnda tidning, »lade han sitt tungt vägande ord i vågskålen emot de stora pansarfartygen, hvilkas dagar han, såsom många andra auktoriteter, förklarade vara räknade. För framtiden, sade han, måste man öfvergå till lättare och snabbare fartyg. Det blir mer och mer tydligt, att pansarfartygen äro föga mer än gagulösa. Nu fordras det att ett krigsfartyg skall kunna göra 18—19 knop i timmen. Så är ock fallet med de nyaste fartyg, som bygts för Italiens och Japans flottor. England bygger för närvarande två stora pansarskepp — antagligen de sista, som det någonsin skall låta utföra. Man kommer hädanefter att bygga mindre, men i stället lätta och snabbgående fartyg.» Så uttalar sig lord Ripon.

England håller för närvarande på att bygga fartyg, icke så mycket för egen räkning som för de australiska kolonierna. Nyligen, då kolonialkonferensen var samlad i London, kom det till beslut, att för australiska koloniernas skyddande skulle den engelska flottan förstärkas; och det beslöts, att England skulle anslå 600,000 £, eller omkring 10 millioner kronor, att bygga nya krigsfartyg för. Men, mine herrar, för dessa 10 millioner kronor byggas icke några pansarfartyg, utan lätta, snällseglande kryssare och torpedobåtar.

Till och med här i vårt land hafva auktoriteter uppträdt och uttalat sig — om icke direkt — emot pansarsystemet, men i alla fall låtit förstå, att dess dagar äro räknade. Det var under en diskussion vid vår egen sjökrigsskola, der Prins Oskar satt som ordförande, i närvaro af herr sjöministern sjelf, flere amiraler samt officerare af flottan till ett antal af omkring 70. Der anfördes exempel på, huru en modern sjöstrid förmodligen komme att tillgå. Striden komme antagligen, sade man, att utkämpas »på mycket nära håll och under stark fart». Mine herrar, om det är så, att striden måste utkämpas på nära håll och under stark fart, då kan man alldeles icke anse »Svea» för den lämpligaste typen. »Svea» har långskjutande kanoner; de skjuta längre än t. ex. »Blendas» och »Eddas», oaktadt dessas kanoner ha större kaliber, ty »Sveas» kanoner äro långa och hafva följaktligen större skottvidd. »Svea» har vidare blott 14½ knops fart, under det snabbseglande kryssare uppnå ända till 18 à 20 knop. Om »Svea» t. ex. går ut för att bryta en blockad och kommer utom

skärgården ut till sjös och der träffar på fiender, just af dessa snabba, lätta kryssare — jag kan just undra huru »Svea» då skall kunna reda sig för att med sina $14\frac{1}{2}$ knop retirera i öppna sjön för fartyg, som göra 18 à 19 knop? Hon kommer med sina $14\frac{1}{2}$ knops fart aldrig mer till Sveriges kust, utan det är fiendens 18 à 20 knops fartyg, som taga henne och döda henne. Så kommer det att gå »Svea», då vi icke förmå uppställa så många dylika fartyg, att vi kunna mäta oss med andra nationer. Det kunna vi icke. Frankrike har öfver fyrtio pansarfartyg, England sjuttio. Jag vet ej huru många Ryssland har, men det vet jag, att Ryssland för närvarande är den enda stat, som bygger fartyg af ifrågavarande konstruktion — helt naturligt, ty Ryssland har aldrig följt med sin tid. Emellertid bygger Ryssland nu fem pansarfartyg för Östersjön och tre för Svarta hafvet. Tron I, mine herrar, att det är möjligt för oss att mäta oss med dessa länder? Jag talar ej om våra minbåtar, ty de kunna nog med fördel användas i skärgården, men huru vår beväpning i sistnämnda afseende ter sig, jemförd med stormakternas, visa följande siffror: Ryssland har 175, England 158, Frankrike 123, Tyskland 63 och vi 13 minbåtar. — Man har sagt att pansarfartygen skulle vara så fruktansvärda; det fins emellertid exempel på, att de ibland icke äro alls fruktansvärda. Så hände det för en kort tid sedan, att Hollands förnämsta pansarbåt, »Skorpion», då den skulle löpa ur hamnen, kom i kollision — äfven hos oss inträffar det ibland att örlogsmännen »stöta på» — med en handelsångare, men den som sjönk, var den »fruktansvärde 'Skorpion'», icke handelsångaren.

Sjöministern har sagt, att »Svea» skulle vara så utmärkt, att till och med främmande magter hos oss förfrågat sig, om de icke här skulle kunna få ett sådant fartyg byggt. Hvem som gaf nekande svar på den frågan vet jag icke, men såsom patriot visade han sig icke genom att undandraga våra arbetare denna arbetsförtjenst.

Jag har nu åberopat åtskilliga auktoriteter till stöd för min mening i frågan, och vill nu sluta med en liten bild. Hade jag, då »Svea» i går ville låta sitt ankare taga ett fast tag i svensk botten, varit om bord jemte en hög person, och denne vid ankar-kettingens bristande frågat hvad det var som sprang, så skulle jag ha svarat: »jag hoppas 'Sveas' systerbåt ur edra händer»!

Herr Markstedt: Herr talman! Mine herrar! Utan att jag för min del hvarken mägtar eller önskar följa den siste talaren i hans många utflygter, tillåter jag mig dock göra några erinringar mot hans anförande i vissa punkter. Så nämnde han bland annat, att Sverige alltid i fråga om sjöförsvarets förstärkande kommit för sent, varit efter sin tid, och till stöd för denna uppgift åberopade han åtskilliga auktoriteter, hvilka emellertid voro föga annat än tidningsartiklar. Jag skall i stället mot hans auktoriteter anför

Angående anslag till byggande af en pansarbåt af »Sveas» cert.
(Forts.)

Angående an-
slag till byg-
gande af en
pansarbåt af
»Sveas» cert.

(Forts.)

en annan, hvori Storbritanniens mest ansedda maritima skriftställare med största intresse deltaga, nemligen »The British Navy», en tidskrift för sjöväsendet, hvilken i hela världen åtnjuter det största anseende. Der såg jag en gång, för omkring fyra år sedan, ett uttalande om Sveriges monitorer, i hvilket framhölls, att monitorerna kunna vara till mycket gagn vid kustförsvaret och för understöd åt fästningarna. Jag tror således ej herr Gustafssons uppgifter mer än nätt och jemnt och sätter i alla händelser mera tillit till den af mig nu åberopade auktoriteten. Detta må vara till fyllest till svar å herr Gustafssons anförande i denna punkt.

Den talare, som i dag först yttrade sig till förmån för den stora frågan, framhöll med synnerlig skärpa den fara, som hotade oss i händelse af krig mellan ett par stormagter. Detta var ett sant ord; och jag stödjer detta mitt omdöme på må hända den störste auktoritet, någon kan åberopa, nemligen nutidens erkänt främste fältherre och strateg, fältmarskalken Moltke. I ett tal sistlidne vinter vid tyska riksdagen yttrade han i fråga om de stora rustningar, som bedrefvos af särskildt Frankrike, Tyskland, Ryssland och England, att detta tillstånd af permanent beväpning och folkmassornas hållande på krigsfot omöjligt kunde fortvara längre, utan den stora drabbningen måste inom en snar tid förestå. Och besannas hans ord, då skola vi få svårt att bevara vår neutralitet, derom kunna vi vara förvissade.

Min öfvertygelse är, att vårt sjöförsvär är alldeles otillräckligt, samt att tidpunkten är inne för oss att göra hvad göras kan för att förstärka det; och då man för detta ändamål icke begär högre belopp än som här är fallet, kommer jag att af fullaste öfvertygelse rösta för regeringens nu förevarande anslagsbegäran.

Den talare, som först yttrade sig emot byggandet af en ytterligare pansarbåt, sporde huruvida det vore nödvändigt att *nu* bygga den, och om statens finanser *nu* medgäfvade byggandet. Den senare frågan har sjöministern redan besvarat, hvadan jag inskränker mig till att påpeka, hurusom ett dylikt byggnadsföretag måste, allra helst i dessa tryckta tider, lända både vår jernverksindustri och våra mekaniska verkstäder till stort gagn. Men i fråga om den förra vill jag yttra några ord.

Den talare, som först yttrade sig i frågan, förklarade att vi för närvarande hade det så illa stäldt att, åtminstone tills vi fått ett pansarfartyg till, ett ej allt för illa utrustadt fartyg med framgång kunde anfalla oss och obehindradt gå in i hvilken af våra hamnar som helst. I det fallet ber jag få berättas en tilldragelse, som icke torde vara känd af många, om det äfventyr, som Sverige var nära att råka ut för i början af 1860-talet endast i följd af det ohjelpliga tillstånd. hvori vårt sjöförsvär befann sig då som nu. Det var under den tid, då Nordamerikanska staternas inbördes strid pågick. Då utrustade åtskilliga äfventyrare ett fartyg, på samma gång kryssare och kapare, benämndt »Alabama», hvilket härjade och brände

de amerikanska nordstaternas handelsfartyg. Efter att ha opererat vid Cuba och trakten deromkring, förirrade det sig upp till Nordsjön, der koltillgången började tryta, och fråga uppstod om lämpligaste hamn för fyllande af sådant behof. Till England kunde kaparen icke gå och icke gerna till något annat land heller, der det kunde ha utsigt att få sitt behof af kol fylldt. Men, mine herrar, kaptenen på kaparen har sjelf berättat för en svensk sjöofficer, att det endast var slumpens nyck, att han icke kom att gå in till Göteborg; och då han tillfrågades af den svenske officeren, som omtalat denna berättelse, hvad han skulle ha gjort om han kommit till Göteborg, efter som Sverige var neutralt, lär han ha svarat: »min traktat med Sverige grundar sig icke på annat än krut, kulor och bomber, och deraf behöfs det icke mycket, då Göteborg ligger försvarslöst öppet för mig.» I hvilket äfventyr med Nordamerikas stater hade vi icke då kunnat råka! Hvilken enorm utgift hade vi icke kunnat blifva underkastade, hade vi ock endast behöft relativt betala den summa, hvartill genom kompromiss England dömdes, derför att det på sitt område tillät ett kaparefartyg mot nordstaterna utrustas! Som bekant slöts tvisten i detta afseende mellan England och Nordstaterna i Genève 1865 derigenom att det först nämnda landet ådömdes att utbetala en godtgörelse af, om jag minnes rätt, 11 millioner pund sterling, motsvarande 198 millioner kronor svenskt mynt.

Häraf se herrarne, hvilken betänklig fara vi kunna utsätta oss för, om vi försumma vårt sjöförsvar — en försummelse, som kunde komma att kosta oss många sådana pansarfartyg, som det, hvarom frågan nu gäller. I betraktande häraf och trots jag tillhör en ort, som ligger i en aflägsen vrå af vårt land, som icke gerna kan komma att besväras af kapare, vill jag icke vara med om att afslå hvad här begäres för erhållandet af ännu en pansarbåt af »Sveas» cert, och skall jag derföre, herr talman, tillåta mig att yrka bifall till den föredragna punkten.

Herr Brodin: Jag har ej tänkt yttra mig i denna fråga, men då en talare på stockholmsbänken uppträdte och derunder framhållit att hans sakkunskap grundade sig på notiser i de svenska tidningarna, anser jag mig skyldig uppträda, då min fackkunskap grundar sig på en 25-årig verksamhet som skeppsbyggare. Jag har under denna tid byggt ett större antal så väl trä- som jernfartyg samt äfven varit i tillfälle att så väl i Sverige som utlandet studera byggandet af krigsfartyg, och må detta förhållande vara en ursäkt att jag något upptager kammarens tid.

Jag kan icke annat än instämma med de två förste talarne samt herr sjöministern i hvad de anfört såsom skäl för, att Sverige till betryggande af sitt försvar ovilkorligen behöfver anskaffa ytterligare tidsenliga örlogsfartyg. Då återstår frågan, om hvilken cert bör väljas. Herr Gustafsson har velat påstå, att pansarfartygens tid

Angående anslag till byggande af en pansarbåt af »Sveas» cert.

(Forts.)

Angående an-
slag till byg-
gande af en
pansarbåt af
»Sveas» cert.

(Forts.)

är förbi och att man i Frankrike icke vidare bygger dylika fartyg, till vitsordande af hvilken uppgift han anført ett telegram för dagen. Skall man nu fästa sig vid tidningsnotiser och derpå grunda sitt omdöme, så ber jag få uppmärksamma, att den minister, som för närvarande sitter vid styret i Frankrike, kommit dit på grund af sparsamhetsskäl, och att det antagligen är för att göra besparingar och sålunda genomföra sitt program, som man nu tills vidare inhiberat byggandet af ytterligare pansarfartyg i Frankrike.

Hvad nu sjelfva saken angår, så hafva åtskilliga talare klagat öfver, att de mindre pansarfartyg, vi redan ega, skulle vara odugliga och gammalmodiga. Att de äro gammalmodiga, är visserligen en sanning, men på grund af sin konstruktion kunna dock dessa pansarfartyg göra väsentlig nytta vid försvaret af våra skärgårdar. Då herr Gustafsson vill kassera fartyg af »Sveas» typ, såsom varande allt för stora för oss, ber jag få fästa uppmärksamheten derpå, att »Svea» visst icke är något stort pansarfartyg. De pansarfartyg, som kallas stora, äro sådana, som hafva 10.000 tons displacement och lika många indicerade hästkrafter maskin. Trots denna storlek hafva de icke tjockare pansarbeklädnad, än att jag tror, det »Sveas» kanoner med ett enda skott, som träffar lyckligt, skall kunna sätta dem ur stånd att vidare föra striden. England och Frankrike hafva visserligen, såsom herr Gustafsson anmärkte, ett stort antal pansarfartyg, men på samma gång han omförmäler detta, skulle det vara särdeles intressant, om han också kunde upplysa oss, huru många af dessa fartyg som äro kasserade såsom odugliga till strid samt huru många 100,000 millioners kapital de representera. Hvad särskildt beträffar »Svea», kan jag icke annat än instämma med herr statsrådet och chefen för sjöförsdepartementet deruti, att det måste anses såsom ett i alla afseenden särdeles lyckadt fartyg. Det manövrerar väl på grund af sina två propellrar, hvilket ju alla hade tillfälle att se häromdagen, då vi voro ombord och sågo hur det svängde på fläcken, om jag så får kalla det. Fartyget är antagligen, relativt till kostnaden, ett kraftigare vapen än andra pansarfartyg, som finnas i Östersjön. Det har här talats om 18 knops hastighet och deröfver, men kanske högst få af herrarne veta hvad en knops större hastighet betyder, sedan man kommit upp till en viss fart. Om »Svea», som nu har en hastighet af $14\frac{1}{2}$ knop, skulle bringas upp till $15\frac{1}{2}$ knop i timmen, så låter detta visserligen såsom en bagatell, men för åstadkommande häraf fordras dock ytterligare cirka 1,000 indicerade hästkrafter till de 3,000 »Svea» redan har. Dess displacement och dimensioner i öfrigt måste högst betydligt tillökas för att kunna intaga nödigt förråd af kol, maskiner och ångpannor, och kostnaden härför ökas naturligtvis också proportionsvis. Herrarne torde häraf kunna finna, hvilket svårt problem det är att lösa, då ett dylikt fartyg skall byggas för ett relativt billigt pris, men detta oaktadt ega de större, kostsammare fartygens egenskaper i stor fart, groft artilleri samt bepansring.

Det kan ju inträffa att pansarfartygen vid ett blifvande sjökrig visa sig icke motsvara de förväntningar, som hysts om desamma, och att man därför återgår till de opansrade snabbgående fartygen, men att bepansrade fartyg skulle helt och hållet försvinna, tror jag dock icke. Emellertid, så länge som andra magter bibehålla pansarfartygen, äro vi tvungna att följa med, ty de äro dock alltid skyddade för mindre fartyg och kunna hålla en opansrad flotta i schack. — Ur dessa synpunkter sedt, tror jag det skulle vara nödigt och nyttigt, om vi kunde bestämma oss för byggande af flera fartyg af »Sveas» cert, hvilka icke äro större, än att de kanske icke ens skulle benämnas pansarfartyg i England och Frankrike. Till de stora pansarfartygen, som finnas i Italien, kunna de naturligtvis aldrig räknas, ty dessa kosta omkring 20 à 30 millioner stycket. Dessa pansarskepp äro dessutom 25—26 fot djuggående, och det finnes till och med sådana, som antagligen icke kunna gå in i Östersjön. Sveas stora fördel ligger deruti, att den är litet djuggående, har pansar och kanoner af samma dimensioner som de flesta andra pansarfartyg. Dessa kanoner äro, efter hvad jag hört af öfverdirektören för marin-ingeniörstaten, så kraftiga, att man med dem skjuter igenom en 20-tums jernplåt. Man finner sålunda, att detta fartyg är ett mycket kraftigt vapen.

Angående anslag till byggande af en pansarbåt af »Sveas» cert.

(Forts.)

Detta angående fartyget. — De, som icke vilja att Riksdagen nu skall bevilja medel till ännu ett dylikt pansarfartyg, hafva talat om de tryckta tiderna, hvad nöden för närvarande bjuder, om landtmannens betryck och den tryckta ekonomiska ställningen. Första frågan blir då, huruvida tiden bjuder oss att nu bygga ett dylikt fartyg. Jag tror den göra det, ty vi veta litet hvar, huru osäker den politiska ställningen för närvarande är, och vi böra äfven ihågkomma, att ett dylikt fartyg tager tre år att bygga.

Hvad betrycket åter beträffar, medgifver jag visserligen, att det för närvarande är stort, men kommen i häg, och, om det kan vara till någon tröst, vill jag erinra om, att det icke är landtmannen som lider mest deraf. Det finnes andra industri- och näringsgrenar, som lida ännu mera af detta tryck, och särskildt är detta händelsen med skeppsrederirörelsen och sjöfarten i allmänhet. Sjöfarten är dock icke någon liten affär; endast de mellan utländska hamnar in-seglade frakter hafva uppgått till värde af 30 à 40 millioner om året. Denna handtering har sedan tio år varit i det allra största betryck, och icke nog med att den ingenting afkastat, den har gått med förlust, så att sjelfva kapitalvärdet småningom försvinner. Jag har omnämnt detta, på det att icke landtmännen må tro, att de äro ensamma om detta betryck. Alla näringar, som stå i något gemensamhetsförhållande till skeppsrederirörelsen, befinna sig i samma betryck; mekaniska verkstäder, hvilka sysselsätta sig med vare sig maskinbyggeri eller tillverkning af annan fartygsmateriel, lida af samma betryck. Således: när detta betryck är så stort, att en del af dessa verkstäder måst helt och hållet inställa sin verksamhet och

Angående an-
slag till byg-
gande af en
pansarbåt af
»Sveas» cert.

andra måst afskeda hundratals arbetare samt slutligen för ännu andra endast den utsigten är för handen, att de skola nödgas stänga sina verkstäder, af brist på sysselsättning, då tror jag icke, att endast landtmännen hafva skäl att klaga.

(Forts.)

För några år sedan, då denna kris inom skeppsbyggerihandte-
ringen började, ansågs i England lämpligt, att dervarande mekaniska
verkstäder blefve för kronans räkning sysselsatta; och så anslog par-
lamentet till nya fartygsbyggnader för flottan, om jag ej missminner
mig, 10 millioner £ sterling just på grund af de tryckta tiderna och
för att gifva denna industri en behöflig hjälp.

Samma förhållanden synas mig här tala för, att Riksdagen bör
bevilja medel för denna fartygsbyggnad, om icke för pansarfartygets
egen skull — derest nu detta icke skulle anses nödvändigt — så
för att upphjelpa denna tryckta industri. Ty denna handtering är
af den beskaffenhet, att det icke går an att sluta och börja när som
helst. Det fordras många års arbete för att i detta yrke dana skick-
liga arbetare; och skickar man bort dem, så tager man icke igen
dem i hast, utan man står der redlös. För att bibehålla denna stam
skulle det därför icke vara för mycket — äfven om det icke vore
behöfligt — att staten komme emellan och uppoffrade något, då det
för staten är af största vigt att verkstäder finnas inom landet,
som kunna utföra dylika arbeten. Nu *behöfver icke* staten göra nå-
gon uppoffring, ty om Riksdagen anslår medel till detta fartyg, så
kan en verkstad få sysselsättning med båtens byggande under tre års
tid och ett à två tusen arbetarefamiljer derigenom finna sitt uppe-
hälle under dessa år, hvarjemte det finnes arbete öfrigt för andra
verkstäder, hvilka sysselsätta sig med andra detaljer. På dessa skäl
anser jag Riksdagen böra bevilja medel för fartygsbyggnaden.

Jag tror äfven, att om Riksdagen beviljade medel till *detta*
fartygs byggande, så kunde derigenom uppstå möjlighet att intressera
andra magter, som nu låta bygga sina krigsfartyg i England, att
komma öfver hit till Sverige och beställa sina fartyg vid våra verk-
städer. Min enskilda öfvertygelse är också, att så skulle blifva förhål-
landet. Republikerna i Syd-Amerika, Brasilien och andra transmarina
stater, som nu köpa sina fartyg i England, skulle, om tillfälle gafs att
se ett sådant fartyg som »Svea» under byggnad, antagligen kunna
förmås hitsända sina agenter för att bese fartyget, och kunde sannolikt
derigenom beställningar af dylika fartyg vid svenska verkstäder blifva
en följd. Vi kunna nemligen bygga dylika fartyg af svensk materiel
och konkurrera med England beträffande såväl krigs- som handelsfartyg.

På de skäl, jag nu anfört och i synnerhet med hänsyn dertill,
att det vore ett stöd för de mekaniska verkstäderna, att svenska sta-
ten nu gjorde ifrågavarande beställning, samt att slutligen dessa
verkstäder representera en af de viktigaste industrigrenar i landet,
ber jag få yrka bifall till utskottets förslag.

Med herr Brodin förenade sig herrar *O. Melin* och *Dahl*.

Herr Lönegren: Jag skall icke inlåta mig i något längre resonnement på ett område, der jag måste vidgå att jag icke är sakkunnig. Jag skall endast återöpa det här gjorda uttalandet, hvilket återfinnes i statsutskottets betänkande, enligt hvilket pansarbåten »Svea», på grund af fackmäns efter profurer och besigtningar uttalade åsigtter, icke allenast motsvarar de förväntningar, man ställt på densamma i afseende å hastighet, bestyckning och lämplighet för vårt kustförsvar, utan till och med vida öfverträffar dessa förväntningar. Vid sådant förhållande och då jag för öfrigt är öfvertygad om nödvändigheten att förstärka vårt sjöförsvar, så kommer jag att rösta för bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Angående anslag till byggande af en pansarbåt af »Sveas» cert.
(Forts.)

Herr Petersson i Runtorp: Jag vill icke inlåta mig på frågan om fartygets duglighet, ty det förstår jag icke, men jag kan icke underlåta att omtala, att jag förut en gång varit på ett krigsfartyg för att undersöka dess duglighet, nemligen när, i början af 60-talet, dessa monitorer skulle byggas. En monitor kom då hit upp, och vi blefvo tillförsäkrade, att om vi byggde monitorer, skulle vi få ett betryggande sjöförsvar, helst vår landsman John Ericson hade konstruerat dem enkom för vår räkning. Nu se vi, huru det gått med denna sak; vi hafva byggt flera monitorer, men ändå säges det, att vi för närvarande sakna allt försvar. Jag har nemligen icke hört någon säga, att vi hafva annat försvar än pansarbåten »Svea». Det skulle vara sorgligt, om så vore; men utom de stora summor, vi kostat på monitorerna och vår skärgårdsflotta, hafva vi skaffat oss många andra fartyg, så att det är väl icke så dåligt stäldt med vårt försvar till sjös, som man vill påstå, och denna tanke har styrkt mig i den öfvertygelsen, att faran för ett fiendtligt anfall icke är så hotande, att vi just nu skulle behöfva anstränga oss mera än de tryckta tiderna tillåta. Jag tror för öfrigt icke, att vårt försvar är så dåligt, och i alla händelser hafva vi nu icke råd att offra mera på detsamma. Man har anfört hvad andra stater kostat på sitt försvar, men jag tycker för min del, att vi hafva följt med så godt vi kunnat efter våra förhållanden.

Det är emellertid glädjande att af herr sjöministern höra, att utsigt finnes för våra verkstäder att få arbete, och att man har omtanke för åtminstone någon näring i landet, då man såsom skäl för beviljande af detta anslag anför, att derigenom arbete skulle beredas dessa verkstäder. Men då sådant ju kan beredas dem, som det sagts, derigenom att de bygga åt andra, eftersom utsigt finnes för dem att få anbud derom, kan detta skäl icke väga mycket.

Hvad beträffar talarens på norrlandsbänken försök att trösta oss landtbrukare dermed, att äfven sjöfartsnäringen och många andra näringar lida, så är detta en dålig tröst och i min tanke blott ett ytterligare skäl för oss att gå sakta i backarne. Jag tror, att det verkligen stora elände, som råder, icke tillåter oss att nedlägga stora summor på sådana företag, som det ifrågavarande. Vi veta ju,

Angående anslag till byggande af en pansarbåt af »Sveas» cert.

(Forts.)

hurusom en mängd folk lemna landet och begifver sig till Amerika, emedan det här är så svårt att förskaffa sig sitt uppehälle. Och det får jag tillägga, att så mycket nationalhögmod nog finnes i mig, att jag skulle vara med om att anskaffa många sådana pansarbåtar, om det gälde och vi hade råd dertill, men att vi först måste se till att vi kunna lefva af våra inkomster. Detta är skälet, hvarför jag yrkar afslag.

Häruti instämde herrar *Larsson* i Mörtlösa, *Sjöberg* i Bodaryd och *Sundling*.

Herr friherre *Stackelberg*: För att låta kammaren veta, hvad jag tänker i denna fråga, hade jag icke behöft begära ordet. Jag har dess värre så många gånger förut varit i tillfälle att meddela detta, att jag skulle önska, att denna vore den sista. Jag skall icke nu besvara kammaren med att för fjerde, femte eller sjette gången upprepa de skäl, jag förut anfört för byggandet af ännu en pansarbåt, och hvilka fortfarande kunna anföras. Kammaren kan icke mistycka att jag vid denna sena timma och i denna tryckande värme fattar mig kort, och jag skall därför blott hänvisa till de under de senare åren i frågan förda diskussionsprotokoll, till det den kongl. propositionen bifogade statsrådsprotokollet, till statsutskottets eget betänkande och till de anföranden, vi hafva hört här i afton.

Men medan jag har ordet, vill jag dock säga något mera. Vi beskyldes nyss från stockholmsbänken, att alltid hafva kommit på efterkälken i fråga om byggande af krigsfartyg. Detta är icke öfverensstämmande med verkliga förhållandet. När till exempel propellern anbragtes på krigsfartyg, skedde detta först, såsom så mycket annat godt, i Amerika; derefter antogs den i Frankrike, derpå i England; och Sverige var den tredje i ordningen af de europeiska magterna, som följde exemplet. I fråga om monitorerna, var äfven Amerika det första land, som byggde sådana, men det dröjde icke många år, innan äfven Sverige hade monitorer. Beträffande pansarbåten »Svea» finnes det, såsom chefen för sjöförsvarsdepartementet upplyste, i hela världen ingen pansarbåt, hvars goda egenskaper i förhållande till fartygets storlek och kostnad kan ens närmelsevis jämföras med »Sveas». Det är således icke rättvist att säga, att vi alltid äro på efterkälken.

Största svårigheten hos oss ligger naturligtvis deri, att anskaffandet af dessa fartyg ytterst beror på penninganslag; och att anslagen — hvilket jag icke heller så mycket undrar öfver — äro svåra att få beviljade. Detta gör, att man får vänta så många år, innan det första fartyget blir färdigt, och ännu längre, innan det andra blir det, att man äfventyrar, att den typ, till hvilken de höra, under tiden blir föråldrad. Felet får dock icke tillskrifvas Kongl. Maj:ts regering, ty hon har, trots de förebräelser, hon många gånger fått uppbära för sin så kallade envishet, vidhållit sin begäran om

anslag. Hon har gjort sin pligt. På Riksdagen beror det nu att bevilja det begärda anslaget, och jag hoppas, att det icke om den förträffliga fartygstyp, som »Svea» representerar, skall blifva sagdt, att den blifvit föråldrad, innan vi byggt båten n:o 2 af samma slag.

Angående anslag till byggande af en pansarbåt af »Sveas» cert.

Jag yrkar bifall till utskottets betänkande.

(Forts.)

Herrar friherre *Nordenskiöld* och *Rydin* förenade sig med herr friherre *Stackelberg*.

Herr A. P. Danielson: Då jag inom utskottet biträdt det slut, hvartill utskottet kommit, så torde det få anses ursäktligt, om jag för kammaren anger de skäl, som härvid varit för mig bestämmande. Mig synes, att man icke bör betrakta denna fråga såsom en parti-fråga, eller att den bör behandlas uteslutande ur synpunkten af nödig omtanke för vårt försvar. Jag tillåter mig erinra de herrar, som varit med vid det tillfället, då man beviljade anslaget till den nu färdigbyggda pansarbåten »Svea», att det då icke var fråga om blott en enda sådan båt, utan att tre dylika båtar voro ifrågasatta att framgent byggas. Hufvudsakliga skälet, hvarför anslag till byggande af ytterligare en pansarbåt förra året afslogs, var också, att man först önskade få se »Svea» färdig och således bättre vara i tillfälle att bedöma saken. Nu har också denna vår önskan blifvit uppfylld, vi hafva fått se ifrågavarande båt, och då jag icke hört att några grundade anmärkningar kunnat framställas mot densamma, har jag ansett, att man nu borde bevilja det anslag, som nu är föreslaget för en andra dylik båt, fastän med de förändringar eller förbättringar, som ingenjörvetenskapen möjligen uppfunnit, sedan »Svea» började byggas. Då sålunda inga anmärkningar emot »Sveas» cert kunnat framställas, utan den tvärtom af fackmän i allt vitsordats, återstår såsom det egentliga skälet emot anslagets beviljande den tryckta ställningen i landet. Jag medger ganska villigt, att detta sistnämnda skäl är ganska talande — och jag kommer, så länge som jag här innehar den plats, som jag nu innehar, att derå fästa allt möjligt afseende — men å andra sidan böra herrarne noga beakta, att just denna landets betryckta ställning bör manna oss att ej sluta ögonen till för ett tillfälle, som här lämpligen erbjuder sig att i någon mån afhjelpa denna betryckta ställning åtminstone för en del näringsidkare. Såsom framgår af förevarande betänkande, har statsutskottet också sökt spara så mycket som möjligt under denna hufvudtitel. Utskottet har sålunda hemställt, att Riksdagen skulle dels afslå önskade anslag till uppförande af ett nytt tyghus vid flottans station i Karlskrona, till nya ångpannor på korvetten *Balder* och för nybyggnader och anskaffningar för försvaret vid *Fårösund*, dels ock med 126,000 kronor nedsätta det för anskaffandet af minor begärda anslaget, hvilka besparingar uppgå till sammanlagdt 459,136 kronor. Detta är ju ett icke så obetydligt belopp, hvarför deraf bör framgå, att utskottet så mycket som möjligt sökt att göra besparingar och

Angående an-
slag till byg-
gandet af en
pansarbåt af
»Sveas cert.

(Forts.)

endast föreslagit beviljande af sådana anslag, som ansetts vara högst behöfliga och som i öfrigt kunde tillvinna sig bifall af Riksdagen. Af betänkandet synes, att extra anslagen icke komma att öfverstiga de belopp, hvartill desamma vid sista statsregleringen uppgingo; och dessa besparingar har utskottet gjort just för att medel i stället skulle kunna anvisas för byggandet af det ifrågasatta fartyget. Jag anser, som sagdt är, detta fartyg vara behöfligt, och jag kan af hvad jag anfört freda mig för beskyllningen att vilja slösa med statens medel. Jag har trott mig hafva goda skäl för att bifalla anslaget. Skulle herrarne vilja stryka detta, så skulle extra anslagen för 1888 minskas till belopp af omkring 250,000 kronor, ehuru det vid sista statsregleringen anvisade är närmare en million. Vi hafva allakänedom derom att de extra anslagen under denna hufvudtitel af 1882 års sjöförsvarskomité beräknades till 2,000,000 kronor. När nu endast är i fråga 912,563 kronor, så är ju detta belopp mycket mindre, och under sådana förhållanden kan man väl icke säga, att femte hufvudtitelns extra anslag nått den siffra, man i sagda komité tänkte sig.

Jag nämnde nyss, att jag icke vill se denna sak från någon partisynpunkt. Skulle man till exempel se frågan endast ur synpunkten af att anskaffa arbetsförtjenst åt arbetarne, så, och med allt erkännande af det goda syftemålet, skulle man dock kunna hafva anledning att ifrågasätta, huruvida på senare tider arbetarne verkligen betett sig på ett sätt, som gör, att de gjort sig förtjenta af att särskildt gynnas framför andra samhällsklasser. Man vet, att arbetena på pansarbåten »Svea» förskaffat våra arbetare många, många 15,000-tal dagsverken hvilket ju är en ganska betydlig hjälp åt denna klass; men det är, som sagdt, egentligen ur synpunkten att vi, med vårt lands vidsträckta kuster och hafomslutna läge, måste göra något för vårt sjöförsvär, som jag anser att anslaget bör beviljas.

Det har blifvit sagdt här, att vi alltid komma så långt efter andra nationer i fråga om utvecklingen af vårt sjöförsvär. Ja, det förhåller sig verkligen så, men jag tror att det är alldeles nödvändigt, likasom jag tror att vi icke förlora något derpå. De andra ländernas erfarenhet är koncentrerad på »Svea». Våra ingenjörer hafva vägledts af den erfarenhet, som vunnits i andra länder, och sökt att i detta fartyg förena alla egenskaperna hos ett utmärkt pansarfartyg. Man har sökt få stor fart, godt artilleri och ett pansar, som skulle kunna uthärda elden från dessa stora pansarkolossar; man har sökt få den så grundgående som möjligt och vidare har stäffen blifvit byggd så, att den också skulle kunna tjena till ram. Allt detta är egenskaper, som väsentligen känneteckna denna pansarbåt. För öfrigt är det ju förhållandet med allt hvad man företager sig här i verlden, att det blir gammalt. Så är det ju också med oss sjelfva. Äfven vi blifva snart gamla, men det kan ju icke hjälpas. Vi måste naturligtvis följa med vår tid så mycket vi förmå, och i detta fall är det icke fråga om någon öfveransträngning, ty jag tror, att med god vilja kunna dessa medel anslås. Utskottet har för öf-

rigt så begränsat de extra anslagen under femte hufvudtiteln, att vi om några år skola kunna hafva »Svea» n:o 2 färdig. Att vi behöfva en sådan båt, har ju icke af någon bestridts. Herrar militärer hafva ju här skildrat huru det skulle komma att gå till, om vi blefve invecklade i ett krig, och detta är ju saker, som ingen kan vederlägga. Det är ju alldeles klart, att om vi också blefve soldater hvar enda man och ginge och stampade aldrig så mycket i sandbackarne, så icke kunde vi ändå skydda vår sjelfständighet endast med hären. Jag föreställer mig till exempel, att en fiende anfaller oss och hotar landsätta trupper i Skåne. Vår armé skickas då dit för att mota detta afsedda anfall. Men så fort den fiendtliga flottan märker, att vår armé är samlad der, så vänder den sig åt något annat håll på vår kust, till exempel norr om Stockholm, och landsätter der trupper hvilka, då de icke der träffa på något motstånd, kunna göra hvad de behaga, ty hären kan ej förflyttas så hastigt som en fiendtlig flotta kan ändra anfallspunkter. Sakna vi ett betryggande sjöförsvår, så kunna vi säkerligen riskera att få våra hamnar blockerade och således våra handelsförbindelser afskurna, hvarigenom vi blifva nödgade att gå in på hvilka vilkor fienden behagar föreskrifva. Hvad vi först och främst behöfva, det är en tidsenlig materiel på sjön. Det är tanken härpå, som för mig varit bjudande i detta fall. Det är med full öfvertygelse att jag gagnar mitt fosterland, som jag biträdt utskottets förslag. Jag vet nog att jag skall blifva klandrad härför, men det kan nu icke hjälpas. Jag vet också att många hysa andra åsigter, och jag högaktar dem i alla fall, men jag vill också hafva min mening i så fall beaktad. Skola vi någonsin kunna bibehålla vår sjelfständighet, så måste vi också vidtaga de åtgärder i försvarsväg, som vårt läge kräfver.

Jag tror mig härmed hafva sagt, att jag är lika sparsam som någon annan, men att jag icke vill sträcka denna sparsamhet så långt, att våra efterkommande med fog kunna tillvita oss att vi hafva sparat oklokt. Jag skulle rätt väsentligt missbruka herrarnes tid, om jag vidare försökte framhålla nödvändigheten af detta anslag, då chefen för sjöförvarsdepartementet i sitt utmärkta anförande redan så klart och tydligt gjort det. Jag vill blott, innan jag slutar, erinra om hvad den talare på stockholmsbänken, som nu så raskt förfäktat afslag på denna fråga, yttrade, då teaterfrågan här om dagen var på tal. Han började med att urskulda sig derför att han ämnade rösta för det begärda anslaget, men tillade sedan, att det funnes starkare skäl än sparsamhetens, och att han derför ansåg sig pliktig att rösta för bifall. Sådana skäl äro också här för handen, och derför kommer jag att rösta för bifall till utskottets förslag.

I detta yttrande instämde herr *Metzén*.

Herr Petersson i Boestad: Jag skall inskränka mig till att endast yrka afslag å såväl Kongl. Maj:ts proposition som utskottets hemställan och bifall till reservanternas förslag.

Angående anslag till byggnande af en pansarbåt af »Sveas» cert.
(Forts.)

Angående anslag till byggande af en pansarbåt af »Sveas» cert.

(Forts.)

Herr Erickson i Bjersby: Oaktadt det varmhjertade anförande herr Danielson nyss hållit, kan jag för denna gång icke följa honom, utan ber jag att på grund af hvad som af flere talare och särskildt af den tredje i ordningen blifvit anfördt få yrka afslag på utskottets förslag.

Herr Andersson i Nöbbelöf: En ärad talare före mig uttryckte den åsigten, att vi icke skulle tala i denna sak, såsom vore det en parti-fråga, utan endast uttala vår egna uppfattning af densamma. För min del skall jag också följa denna uppmaning och vill då nämna, att jag villigt erkänner det goda vitsord, den nya pansarbåten fått, och skulle önska att vi nu kunde bygga flere sådana, men på samma gång tror, att vi böra se tiden an och tänka på de svåra tider, vi nu hafva. Samme talare nämnde, att, om vi bådade upp hvarje man att blifva soldat och stampa i marken, skulle vi likväl icke kunna försvara oss mot våra mäktiga grannar. Jag vill härtill endast lägga, att, äfven om vi uppoffrade hela Sverige, skulle vi icke kunna bygga en sådan flotta, att vi med den kunde säkert försvara oss. Om vi nu till och med låte bygga tre pansarbåtar på en gång, skulle vi dock icke kunna försvara oss mot den, som har 70 à 80 sådana. Våra pansarbåtar skulle möjligen kunna hindra fienden att intränga på en eller annan punkt, men icke kunna uppfylla sitt ändamål att helt och hållet skydda oss från anfall, ehuru herr statsrådet och chefen för sjöförsvarsdepartementet nyss sade, att de skulle kunna det, och att de äfven med fem knops fart kunna föra och vara skyddade af nät. När det var fråga om, huruvida minbåtar uppfylde sitt ändamål, hörde jag högt stående sjöofficerare säga, att de ovilkorligen skulle tillintetgöra pansarbåtar äfven med det tjockaste pansar, samt tillade på fråga, att jernnätet visserligen kan skydda dem i någon mån, men att, om tvenne minor afskjutas efter hvarandra, den första bräcker nätet, så att, när numro två kommer, ingenting finnes, som hindrar denna från att träffa sjelfva pansarbåten. Man kan således icke säga, att nätet utgör något säkert skydd.

Här har nämnts, att det nog icke är långt, tills krig utbryter, och såsom auktoritet härför har åberopats Moltkes yttrande, att krig inom kort är nödvändigt, emedan staterna icke i längden kunna bära den krigsbörda, de ålagt sig. Ja, detta höra vi jemt talas om både här och i andra stater, när det är fråga om anslag till krigsmateriel. Så var ju äfven nyligen förhållandet i Tyskland, inuan septennatet antogs. Då stod krig, sades det, just för dörren, men vi hafva icke hört af något krig ännu, och jag hoppas äfven, att det skall dröja länge, innan vi få det.

Bland de många skäl, som framhållits för bifall till det framlagda förslaget, har äfven anförts, att man, genom att visa hvilket utmärkt arbete här i landet kunde utföras, skulle uppmuntra främmande nationer att här låta bygga de krigsfartyg, de behöfva. Af

denna anledning tror jag dock icke vi behöfva bygga några fartyg, ty de veta nog ändå, huru vi bygga sådana. Här har äfven talats om, att det icke är endast landtbruksnäringen, som lider betryck, utan äfven sjöfarten. Jag undrar dock, om det är att hjälpa sjöfartsnäringen att bygga pansarbåtar. Då jag således icke kan finna några skäl, som tala för anslaget beviljande, kommer jag att rösta för afslag å statsutskottets förslag.

Angående anslag till byggande af en pansarbåt af »Sveas» cert.

(Forts.)

Herr Svensson i Rydaholm: Jag ber blott att få till protokollet antecknad, att jag kommer att rösta för afslag å den föredragna punkten.

Herr Jönsson i Gammelstorp: Då jag icke kommit att instämma med någon, ber jag få tillkännagifva, att jag yrkar afslag å statsutskottets hemställan i den föredragna punkten. Men jag gör detta, icke därför att jag, såsom en föregående talare yttrat, tror, att vi icke kunna försvara oss eller att det för den skull icke lönar mödan att göra någonting för försvaret, utan till följd af landets nuvarande ekonomiska förhållanden, till hvilka jag tager hänsyn.

Häruti förenade sig herrar Petersson i Hamra och Ekeborgh.

Herr Dahn: På samma gång det gläder mig, förvånar det mig också, att den ekonomiska ställningen inom herr A. P. Danielsons valkrets sedan sista riksdagen undergått en så lycklig förändring, att, då han vid förra riksdagen icke kunde med nog mörka färger skildra betrycket inom densamma, och uttalade den förhoppningen, att, om man finge åsatt en tull af två kronor för hvarje tunna råg, man kunde vänta sig få åtminstone dessa två kronor för tunnan, han nu icke drager i betänkande att lemna sin röst för bifall till här föreslagna stora utgiftspost. Han har förut i dag motsatt sig ett förslag, som skulle hafva till följd nedsättning af räntefoten. Nu vill han bortkasta några millioner på ett fartyg af den beskaffenhet, att detsamma i följd af sin ringare fart icke kan retirera undan andra länders pansarbåtar och icke ens under en reträtt försvara sig, emedan dess kanoner icke kunna betryka eget akterdäck. Herr Danielson yttrade vidare, att detta fartyg hade egenskapen att kunna motstå projektiler från utlandets stora fartygskolosser, men under vårt besök å fartyget fingo vi reda på, att, medan dess egna 25 centimeter kanoner kunde genombryta pansar på tjugu tum, pansaret på »Svea» icke är mer än 10 å 12 tum. Jag anser därför, att man under de dåliga tider, hvari vi nu befinna oss, om icke på Öland och i herr Lagerbergs valkrets, så dock i större delen af det öfriga landet, gör klokast i att uppskjuta med detta byggande, tills folket först får något att äta.

Med herr Dahn instämde herr Truedsson.

Angående anslag till byggande af en pansarbåt af »Sveas» cert.

(Forts.)

Herr Boström till Östanå: Då diskussionen börjar antaga karakteren af en öppen votering, skall jag, som hittills icke varit i tillfälle att gifva min åsigt till känna, be få nämna, att jag kommer att rösta för utskottets förslag. Jag är, såsom herrarne veta, icke vän af stora anslag för närvarande och tror, att vår ekonomiska ställning är sådan, att sparsamhet är af nöden, men det finnes viktigare intressen än sparsamhetens, och när jag ser saken ur försvarssynpunkt, har jag icke aunat val än att rösta för bifall för det begärda anslaget.

Häruti instämde herrar *Östberg, Fredholm* i Stockholm, *Wall-dén, Key, Grafström, Elliot, Joh. Ohlsson, Höglund*, friherre *Fock, Winborg, Lovén, Beckman, Dahl, Hammarberg, Winkrans, Wijkander, Svanberg, J. G. Siljeström, Stockenberg, Smith, Edelstam, Söderblom, Anjou, Elowson, Blomberg, Arhusiander* och *Martin*.

Herr Persson i Vadensjö: Det lär icke vara många olika meningar derom, att icke byggandet af ett nytt pansarfartyg vore till gagn för försvaret; men jag tror dock flere kunna instämma med den förste talaren deri, att i krig arbetar sjöförsvaret gemensamt med landtförsvaret, och detta borde kanske äfven ske under fredens tid. Jag tror icke någon kunde bestrida de skäl, som här för några dagar sedan framhöllos, då det var fråga om stärkande af försvarat vid Oscar-Fredriksborg, men de, som voro deremot, hvilket äfven jag var, framhöllo då, att vi icke hade råd att nu nedlägga så stora kostnader på försvaret, utan man borde afbida den tid, då statskassan hade större tillgångar. Jag tror, att efter sådana yttranden bör äfven under fredstid sjö- och landtförsvaret i detta fall arbeta gemensamt. Det är visserligen sant, att man i dag redan gjort en början till en del af sjöförsvarets ombildande, och det kan ju hända, att man just på grund häraf är mera vänligt stämd för detsammas ordnande. Det må då icke förtänkas mig och andra, som hålla på försvaret till lands, att instämma med den första talaren deruti, att man bör arbeta gemensamt på landt- och sjöförsvarets ordnande, då det gäller att värna ett kärt och älskadt fosterland. Jag har såsom ett exempel omnämnt Oscar-Fredriksborg, då jag icke tror någon kan vederlägga de skäl, som framställes för fosterlandets värnande i berörda afseende; men liksom jag då på grund af andra omständigheter yrkade afslag på detta anslag, måste jag nu yrka afslag på föreliggande punkt.

Herr Nilsson i Skärhus instämde i detta yttrande.

Herr Dieden: Jag anser mig icke böra låta denna debatt avslutas utan att fästa herr Nils Peterssons uppmärksamhet på, att de ord, som talas inom riksförsamlingen, icke stanna inom detta hus' murar, och att vi således böra väga våra ord så, att de icke kunna

vändas mot oss sjelfva på ett sätt, som vi icke önska. Herr Nils Petersson säger, att nöd nu råder i landet. Jag vågar påstå, att detta icke är fallet; vi hafva hvarken krig, hungersnöd, pestilentier eller annat sådant. Vi lefva under tryckta tider för jordbruket så väl som för andra näringar, det känner jag väl, och såsom botemedel talar man bland annat om att från utlandet skaffa billiga kapital och dermed upphjelpa näringarne, men detta går dock icke för sig, om vi till utländerne ropa, att här är nöd, så att vi icke hafva råd gifva ett bagatellanslag till vår nationalteater eller rimliga belopp till vårt försvarsväsende, för hvilket omkostnaderna under andra år varit betydligt större än nu begärts. Det finnes nog folk i utlandet, hvilka hafva intresse utaf att skada vår kredit, och jag tror icke det är skäl att dertill gifva dem ytterligare påstötning.

Angående anslag till byggande af en pansarbåt af »Sveas» cert.
(Forts.)

Jag kommer att rösta för bifall till detta förslag, för fäderneslandets försvars skull i första rummet, men också därför att man derigenom skulle bereda sysselsättning åt en mängd arbetare vid våra verkstäder. Man bör icke lemna opåaktadt, hvilken stor vinst det är för landet att hafva kvar dessa verkstäder med sina skickliga och dugliga arbetare, som kunna åstadkomma hvad vi behöfva. Herr Danielson nämnde, att för »Svea» användts 15,000 dagsverken. Jag tror denna siffra är alldeles för liten, det har nog gått åt många gånger 15,000 dagsverken.

Jag skall icke vidare uppehålla kammarens tid; jag yrkar, som sagdt, bifall till utskottets förslag.

Herr Carl Ifvarsson: Jag hade icke ämnat att på denna sena timma besvara kammaren med något yttrande, men då jag nyss hörde, huru allmänt man yrkade bifall till utskottets förslag, kunde jag icke underlåta att begära ordet för att säga några ord. Min åsigt om saken torde vara känd genom reservationen, men som der endast tecknats namnet, synes icke hvilka skälen äro. Jag föreställer mig, att det under sådana tider, som nu råda, icke vore rätt att pungslå folket på skatter, och därför har jag ryggat tillbaka för anslag, som väl kunna anstå någon tid. Då nu en båt af denna cert nyss är färdig, tror jag man bör vänta och först se, huruvida denna båt är tjenlig eller icke, innan man beviljar anslag för en annan dylik. Omständigheterna äro öfver allt sådana inom landet, att jag tror att landet påräknar, att Riksdagen iakttager någon sparsamhet. Och jag tror i detta fall det förefinnes äfven det skälet dertill, att man bör vinna tid för att få erfarenhet om, huruvida det är lämpligt att bygga flere sådana fartyg som detta. Här är icke fråga om någon småsak. Bygger man 2 eller 3 dylika pansarbåtar, så har man för dem kastat ut ofantliga summor, och befinnes det sedermera, att de icke duga, så äro dessa penningar bortkastade. Under sådana tider som de nuvarande tror jag man gör bäst, om man ger sig till tåls någon tid för att hinna undersöka, om en sådan båt som denna verkligen är så lämplig och om icke

Angående on-
slag till byg-
gande af en
pansarbåt af
»Sveas» cert.

(Forts.)

fråga på andra håll uppstår om byggande af ett helt annat slag af krigsfartyg än de, som nu erkännas såsom de bästa. Man har här i afton hört uppgifvas, att pansarfartygens tid skall vara förbi, innan vi hunnit få detta fartyg färdigt. Jag tror det därför vara skäl, att vi lugna oss ännu en tid, då ställningen i landet kanske är bättre än nu. Jag vill väl icke påstå, att ställningen inom landet är så usel, som många andra påstå, men den är dock sådan, att jag tror folket räknar på, att vi icke onödigtvis kasta ut statens medel. Under sådana förhållanden tror jag mig gagna landet mest, om jag icke röstar för bifall till detta anslag, och jag gör det jemväl på den redan omförmälda grund, att det torde vara skäl att vinna tid för att få reda på detta fartygs egenskaper bättre än nu är fallet.

Jag förenar mig således med dem, som yrkat afslag.

I detta anförande instämde herrar *Nilsson* i Espinge, *Göransson*, *Seegerlind*, *Jansson* i Krakerud, *Folke Andersson*, *Nilsson* i Råby, *Ruhlin*, *Broström*, *Hansson* i Solberga, *Ollas And. Ericsson*, *Hanson* i Berga, *Nilsson* i Kägglå, *Petersson* i Eksebo, *Björkman*, *Anderson* i Tenhult, *Ericsson* i Norrby, *Anderson* i Himmelsby, *Petersson* i Tjärsta, *Dahlgren* och *Andersson* i Hakarp.

Herr *Petersson* i Runtorp: Jag ber kammaren om ursäkt därför, att jag nu för andra gången tager till ordet, men jag är uppkallad af en talare på malmöbänken, som gjorde anmärkning emot ett af mig begagnadt uttryck, att det vore nöd i landet. Ja, detta var nu ett uttryckssätt, och om han föredrager ordet »elände», så är jag benägen att använda detta ord i stället. De, som påstå något annat, hafva icke haft beröring med folket och ega icke sakkännedom. Om jag också icke sjelf eller nämnde talare lider nöd, så vet jag dock, att ställningen i landet är dålig. Mycket annat behöfver göras, som är fullt ut så nödvändigt som byggande af denna pansarbåt. Jag vidhåller därför hvad jag sagt, att vi hafva anledning att se upp så väl med det ena som det andra.

Medan jag har ordet, kan jag icke underlåta att med några ord besvara min granne till höger. Han sade, att denna fråga icke vore någon parti-fråga. Det behöfde han icke hafva sagt; är fråga om parti, så hålla vi nog i hop. Han anförde äfven såsom skäl för beviljande af det ifrågasatta anslaget, att man ändå sparat så mycket på denna hufvudtitel, i det vi till exempel icke beviljat anslag till uppförande af tyghus i Karlskrona eller till nya ångpannor i korvetten »Balder». Men om vi också icke nu beviljat dessa anslag, så återstår ju samma behof till en annan gång. Om ej »Balder» får nya ångpannor, är den ju oanvändbar. Således skola vi icke inbilla oss, att dessa anslag äro inbesparade.

Jag vidhåller mitt yrkande om afslag.

Herr A. P. Danielson: Med anledning af min grannes till vänster påstående, att det vore inbillning att tro, att något inbesparades på denna hufvudtitel genom vägran af anslag till tyghus i Karlskrona samt ångpannor i korvetten »Balder», så får jag svara, att hvad tyghuset beträffar, så har man tänkt sig, att det nuvarande skulle kunna användas ännu en följd af år, samt att ångpannor för »Balder» skulle kunna anskaffas för medel af underhållsanslaget. Denna besparing är således icke någon inbillning. Jag har med mina uppgifter icke velat »lura bönder». Dervid är jag icke van, utan jag har öppet och ärligt sagt hvad jag tänker i en stor fosterländsk fråga. Bli'r jag missförstådd, må det så vara; jag har ändå min åsigt kvar.

Angående anslag till byggnad af en pansarbåt af »Sveas» cert.

(Forts.)

En talare på skånebänken hade mycket att säga om Öland och mig, men hans uttalanden tror jag kunna tillämpas på honom sjelf. Ty då det var fråga om att afhjelpa det rådande eländet, såsom det nu då skall heta, yttrade han något — ja jag kan ej precis säga hvad det var — men något som stötte på fetma och belåtenhet. Då ville han icke vara med, då hade han både bröd och annat.

Herr Dahn: Med anledning af talarens på ölandsbänken yttrande ber jag få erinra, att jag ej velat vara med om rågtull, då jag ej förmått inse nödvändigheten af att lägga tull på det dagliga brödet. Men då det är allmän nöd i landet, vill jag icke heller vara med om en utgift på millioner, som kan anstå.

Herr Bengtsson: Jag hade icke tänkt att begära ordet, men sedan man så allmänt uttalat sina åsikter, vill äfven jag hafva min antecknad i protokollet. Jag ber då få nämna, att jag kommer att rösta för afslag å så väl statsutskottets betänkande som Kongl. Maj:ts proposition i denna fråga. Här hafva visserligen framhållits af åtskilliga talare många skäl för bifall, och en talare har bland annat uttalat den åsigt, att man borde bifalla detta förslag för att derigenom skaffa sysselsättning åt arbetarne vid våra verkstäder. Men på sådana skäl kommer jag för min del icke att rösta för något anslag till en pansarbåt. Andra åter hafva framhållit, att man bör göra det för att stärka landets försvar. Ett sådant skäl vill jag godkänna och skulle äfven på den grund kunna vara med om att framdeles, om jag kommer att bevista flera riksdagar, bevilja anslag till en pansarbåt, men vid detta tillfälle kan jag icke göra det, ty i landet anser jag det råda ett betryck, som man må kalla för nöd eller hvad annat som helst, och under sådana förhållanden synes mig Riksdagen böra söka att spara litet. Deremot tror jag att, om tiderna blifva bättre, samt regeringen då kommer fram med ett sådant förslag som detta och begär penningar för byggnad af en pansarbåt, jordbrukarne då icke skola visa motvilja för att bevilja ett sådant anslag. Jag vill i detta fall instämma i ett yttrande, som herr Pehr Pehrson i Törneryd hade, eller att jag

Angående anslag till byg- icke gerna kan komma tillbaka till min hemort igen, om jag icke
 gande af en utträttat något för de förtryckta jordbrukarne, men beviljat flera
 pansarbåt af millioner för byggande af en pansarbåt.
 »Sveas» cert. På dessa skäl yrkar jag afslag.

(Forts.)

Herrar *Olsson* i Ornakärr, *Åkesson*, *Andersson* i Malmö och *Mallmin* instämde med herr *Bengtsson*.

Öfverläggningen förklarades härmed slutad. I enlighet med de yrkanden, som derunder förekommit, gaf herr talmannen proposition dels på bifall till utskottets hemställan och dels på afslag å så väl denna hemställan som Kongl. Maj:ts proposition i ämnet; och fann herr talmannen svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för den förra meningen. Votering begärdes, i följd hvaraf nu uppsattes, justerades och anslogs en voteringsproposition, så lydande:

Den, som bifaller hvad statsutskottet hemställt i 17:de punkten af utlåtandet n:o 5,

röstar Ja;

Den, det ej vill,

röstar Nej;

Vinner nej, har kammaren afslagit så väl utskottets omförmälda hemställan som Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning.

Omröstningen visade 77 ja, men 125 nej, hvadan kammaren beslutat i enlighet med nej-propositionens innehåll.

Punkterna 18—25.

Biföllos.

§ 3.

Slutligen föredrogs och bifölls statsutskottets utlåtande n:o 27, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående beviljande af lån för betäckande af kostnader för tornbyggnaden å Linköpings domkyrka.

§ 4.

Till bordläggning anmäldes:

bankoutskottets memorial och utlåtande:

N:o 3, i fråga om understöd åt aflidne kassören i riksbanken J. F. Berns' enka, Anna Maria Berns, född Lindman;

N:o 4, i anledning af väckt motion om understöd åt förre tryckaren i riksbankens sedeltryckeri C. J. W. Berglund; och

N:o 5, med hemställan om eftergift af tjänstemannen vid riksbankens afdelningskontor i Göteborg J. Hallbergs betalningsskyldighet för återstoden af ett emot falsk lånehandling till landtbrukaren F. Carlberg utgifvet lån;

lagutskottets utlåtanden:

N:o 15, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i 7 kap. samt vissa delar af 10 och 11 kap. strafflagen; och

N:o 16, i anledning af väckta motioner i syfte att qvinna må kunna väljas till ledamot af fattigvårdsstyrelse och skolråd; samt

Andra Kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtanden:

N:o 1 (i samlingen N:o 8), rörande väckt fråga om undersökning och kostnadsförslag för anläggande af jernväg från Hästveda till Halmstad; och

N:o 2 (i samlingen N:o 9), i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t rörande sättet för uthyrande af lägenheter vid statens jernvägsstationer.

Dessa ärenden skulle å föredragningslistan för nästa sammanträde uppföras framför de ärenden, som blifvit tvenne gånger bordlagda.

§ 5.

Justerades protokollsutdrag.

§ 6.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

Herr <i>G. V. Svensson</i> i Rydaholm	under 8 dagar fr. o. m. d.	9 d:s,
» <i>A. Hansson</i> i Solberga	» 6 »	» 13 »
» <i>P. G. Näslund</i>	» 13 »	» 16 »
» <i>L. Börjesson</i>	» 5 »	» 7 »

§ 7.

Till kammaren hade ingifvits följande sjukbetyg:

Ledamoten af Riksdagens Andra Kammare herr Johan Pettersson från Alfvestad, som lider af *chronisk njurinflammation*, behöfver ytterligare 14 dagars tjenstledighet för vårdandet af sin helsa, intygas på embetsed.

Vexjö den 6 Juni 1887.

W. Karström.
Lasarettsläkare.

Efter uppläsande häraf erhöll herr *J. Pettersson* i Alfvestad, på derom genom herr talmannen nu framförd begäran, ledighet under ytterligare 14 dagar, räknadt från och med denna dag.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 11 e. m.

In fidem
A. E. J. Johansson.